

laiškas lietuviams

gegužė/may 1981

MOTINA IR SŪNUS	145	Šv. Augustinas
EILĖRAŠČIAI	151	Ada Karvelytė
“IR UŽMOVIAU AUKSO ŽIEDĄ”	152	Grażina Kriaučiūnienė
KAD LIETUVA DALYVAUTŲ PERGALES TRIUMFE	156	Vysk. V. Padolskis
“AŠ ESU PRISIKĖLIMAS IR GYVENIMAS”	158	Chiara Lubich
ISTORINIAI KRIKŠČIONYBĖS ŠALTINIAI	159	Anicetas Tamošaitis, S.J.
ORFEJUS LIETUVIŠKOSE PASAKOSE	165	Kun. V. Bagdanavičius
KELIAS Į BLAIVYBĘ	169	Al. Likanderienė
IS MEILĖS KOŠES NEVIRSI	171	Vytautas Kasniūnas
KARTŲ ATOTRŪKIS	174	Vida Pociūtė
KALBA	176	Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	177	Vytas Butvila

Šis numeris iliustruotas dail. Stasio Ušinsko darbų nuotraukomis. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$8.00, single copy 80 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing offices.

religinės ir tautinės
kultūros žurnalas

laišškai lietuviams

1981 / GEGUŽĖ - MAY / VOLUME XXXII, NO. 5

MOTINA IR SŪNUS

Šv. Augustinas yra Bažnyčios daktaras ir vienas žymiausių teologų. Jau nystėje jis labai palaidai ir nepavyzdingai gyveno. Jį išgelbėjo ir ištraukė iš to purvo jo motinos šv. Monikos nuolatinės maldos ir ašaros. Tai buvo maždaug prieš šešiolika šimtmečių. Tačiau ir mūsų laikais yra nemaža panašių jaunuolių, bebraidžiojančių purve. Jeigu turėtume daugiau tokių motinų, kaip šv. Monika, tai ir tie paklydę jų vaikai vėl surastų tikrąjį gyvenimo kelią.

Savo atsivertimą šv. Augustinas aprašė knygoje, pavadintoje "Confessiones" (Išpažinimai). Čia duodame tos knygos ištrauką, kur šventasis rašo, kaip jo motinos maldos ir ašaros išprašė iš Dievo josios sūnui atsivertimo malonę.

Devintąją savo ligos dieną, penkiasdešimt šeštaisiais savo ir trisdešimt trečiaisiais mano gyvenimo metais, religingoji ir dievobaimingoji mano motinos siela buvo išlaisvinta iš kūno. Užspaudžiau jai akis. Krūtinėje tvino neapsakomas liūdesys ir veržėsi ašaromis. Guodžiausi viltimi, Viešpatie, kurią Tavo ištikimoji tarnaitė turėjo Tavyje. Lengvėjančia širdimi girdėjau kaimynus minint motinos kalbas, kuriomis ji peikusi gyvenimo menkumą ir gyrusi mirties gerumą. Šviežia žaizda širdyje labai sopėjo.

Argi tai, Viešpatie, nebuvo iš maloniausiojo pripratimo būti drauge? Drauge būti su ta, kuri nepraleido nė vienos dienos nenešus savo gyvenimo aukų Tavo Bažnyčioje, kuri mylėdama tarnavo mums visiems...

Palengva ėmiau minėti Tavo tarnaitę: koks buvo jos elgesys, kokia ji buvo pilna pagarbos Tau, kaip šventai maloni mums.

Ištekėjusi už vyro, kuris dar nebuvo krikštu pašventas Tau, tarnavo jam, lyg ponui, ir skelbdama jam Tave savo papročiais, stengėsi jį Tau laimėti. Todėl Tu darei ją gražią, gerbtiną ir mylėtiną vyrui. Ji mokėjo kantriai pa-

DAILININKAS STASYS UŠINSKAS (kurio du dideli paveikslai yra Jaunimo Centro didžiojoje salėje, Čikagoje) gimė 1905 m. Baigęs 1927 m. Kauno meno mokyklą, meno studijas gilino Paryžiuje, kur studijavo tapybą, teatro dekoraciją ir vitražą. S. Ušinskas yra sukūręs labai daug tapybos paveikslų, vitražų, teatro dekoracijų ir kostiumų eskizų. Įdomių vitražų jis yra sukūręs Kauno prekybos ir pramonės rūmams, Prisikėlimo ir Šančių bažnyčioms. Lietuvoje jis pirmasis pradėjo kurti veidrodinius ir blokinius vitražus.

S. Ušinskas yra dalyvavęs daugelyje parodų Lietuvoje ir užsienyje. Jo darbai buvo išstatyti pasaulinėje parodoje Paryžiuje (1937 m. ir 1939 m. Niujorko parodoje. Tie du minėti Jaunimo Centre esantieji paveikslai kaip tik ir yra iš Niujorko parodos. Nuo 1940 m. jis dėstė įvairias meno šakas Lietuvos meno mokyklose. Tėvo pramintu meniniu keliu pasekė ir jo dukros: Jūratė — vitražistė, o Vida — architektė.

kęsti moterystės gyvenimo neteisybės ir išvengti su juo susirėmimų. Mat ji laukė, kada jo pasigailėsi, kad, Tave įtikėjęs, pasidarytų skaištus. Jis gi buvo greitas supykti. Bet ji žinojo, kad nereikia prieštarauti supykusiam vyrui ne tik veiksnu, bet ir žodžiu. Tik jam išsidūkus ir nurimus, ji pateisindavo savo elgesį. Kai daugelis kaimynių, kurių vyrai švelnesni, nešiodavo mušimo žymes ir skūsdavosi savo vyrais, ji, draugiškai bešnekučiuodama, kaltindavo jų pačių liežuvius.

Dėl to, bent prieš jo gyvenimo pabaigą, ji laimėjo Tau savo vyrą. Taip, Viešpatie! Kadangi ji ištikimai Tau tarnavo, dėl Tavęs buvo pasidariusi Tavo tarnų tarnaitė. Kas tik ją pažinojo, gerbdavo, garbindavo ir mylėdavo joje Tave, nes visi jausdavo Tave esant jos širdyje.

Išauklėjo ji mus, tiek kartų mus gimdydama, kiek kartų matydavo nuo Tavęs tolstančius. Tu žinai, Viešpatie, su kokiais sopuliais ji gimdė mano išganyką savo skaisčioje ir tikinčioje širdyje. . . Tu žinai, kaip ji stengė, kad Tu, Dieve, būtumei mano tėvas, o ne mano kūno tėvas, kuris dar netikėjo į Kristų ir norėjo, kad ir aš netikėčiau. Bet Tu jai padėdavai patraukti vyrą savo pusėn, nes jam, nors ir geresnė būdama, dėl Tavo valios buvo paklusni.

Šešioliktaisiais savo gyvenimo metais dėl šeimos reikalų pertraukiau mokslą. Gyvenau su tėvais, nebūdamas nieku užimtas. Ir išaugo, ir išsiskleidė virš mano galvos geidulių erškėčiai, ir nebuvo rankos, kuri juos išrautų.

Nebūčiau teisus, jei drįščiau sakyti, kad Tu, mano Dieve, tylėjai, kai traukiausiu nuo Tavęs vis tolyn! Argi Tu tada tylėjai? Kieno, jei ne Tavo buvo žodžiai, kuriuos man kalbėjai per savo ištikimą tarnaitę, mano motiną? Su dideliu rūpestingumu ji mane slapčiomis perspėjo, kad nepaleistuvaučiau, o labiausiai, kad nesvetimotervaučiau. Deja, nė vienas jos žodis nepateko mano širdin, ir nesielgiau pagal jos perspėjimus: jie man atrodė moteriški, ir jų klausyti, atrodė, būtų gėda. . .

Tai buvo Tavo žodžiai, o aš nežinojau. Maniau, kad kalba tik ji, o Tu tyli. Tu gi

aiškiai kalbėjai per ją, ir jos neklausydamas, joje Tave paniekinau, aš — Tavo tarnaitės sūnus. . . Nežinojau to ir galvotrukčiais bėgau savo keliu taip akiai, jog savo bendramžių tarpe gėdijausi, kad nesu visai toks, kaip kad girdėjau juos besigiriant savo nusikaltimais ir besididžiuojant savo begėdystėmis. Tad ir nusidėdavau, ne tik mėgdamas nusidėjimą, bet ir geisdamas pagyrimų.

Kas daugiau vertas papeikimo už nuodėmę? O aš, kad tik manęs nepapeiktų, dariausi vis nuodėmingesnis ir jei nebuvau padaręs, kuo galėčiau susilyginti su sugėdėliais, apsimesdavau padaręs, kad neatrodyčiau peiktinesnis, juo buvau nekaltėsnis. Štai su kokiais draugais vaikščiojau babilonijos aikštėse ir voliojaus jos dumble, tartum kvapsniuose vandenyse ir branguose tepaluose. Ir nesiduodavau motinos pamokomas, o stengiausi dargi ją pamokyti. Todėl atsitraukiau nuo Tavęs ir paklydau, mano Dieve! O per daug nuklydęs nuo Tavęs, pats sau pasidariau skurdo šalis. . .

Kur būčiau tada nuėjęs, Viešpatie, kai, slaptai pabėgęs nuo motinos, mirtinai susirgau, jei būčiau miręs? Tikrai į ugnį ir kančias, vertas mano darbų, pagal teisingąją Tavo tvarką! Tačiau motina meldėsi už mane. O Tu, visur Esantysis, išklausydavai jos ten, kur ji būdavo, ir pasigailėdavai manęs ten, kur aš būdavau. Su daug didesniu rūpestingumu ji gimdė mane dvasia, negu buvo pagimdžiusi kūnu.

Kaip būtų galėjusi pagyti jos mylinti širdis, jei tokioje padėtyje mano mirtis būtų ją pervėrusi? Ir kur būtų nuėjusios tos nuolatinės ir karštos maldos? Ne kur kitur, o tik pas Tave. Argi Tu, gailestingasis Dieve, būtumei paniekinęs sutrintą ir nuolankią širdį skaisčios ir blaivios našlės, dažnai dalijančios išmaldas? Našlės, paklusnios ir tarnaujančios šventiesiems, nė vieną dieną nepraleidžiančios aukos prie Tavo altoriaus. Našlės, kasdien — rytą ir vakarą — einančios į Tavo bažnyčią ne tuščių pasakų pasiklausyti ar pasiplepėti, bet išgirsti pamokluose Tave ir kad Tu ją išgirstum jos maldose. Argi Tu būtum paniekinęs jos ašaras, kuriomis ji prašė ne aukso ar sidabro, ne

praieinančių gėrybių, o savo sūnaus išgany-
mo? Ne, Viešpatie! Mintimis, tarsi neštu-
vais, nešė Tau mane, kad tartum našlės sū-
nui: „Jaunikaiti, sakau tau, kelkis!“ Ir jis
atsigautų, ir pradėtų kalbėti, ir atiduotum
jį jo motinai. Kuo giliau grimzdau, tuo ji
Tau, pasigailėjimo Šaltini, siuntė karštesnes
maldas ir ašaras, kad paskubintum pagalbą
ir apšviestum mano tamsybes. Todėl dar uo-
liau lankė bažnyčią.

Nuo devynioliktųjų savo amžiaus metų
ligi dvidešimt aštuntųjų leisdavausi suve-
džiojamas ir kitus suvedžiodavau. Pats su-
klaidintas, kitus visur klaidindavau: atvirai
— per laisvuosius mokslus, o slapta — po
netikru religijos vardu. Čia išdidus, ten
prietaringas, visur tuščias; čia, gaudydamas
tuščią minios garbę iki plojimų teatrų vaidi-
nimuose, ten — siekdamas vystančių žolių
vainikų poezijos lenktynėse, visuomet įsi-
siūbavęs geiduliais.

Bet Tu nepasmerkei manęs smerktino, o
iš aukštybių nuleidai savo ranką ir ištraukei
mano sielą iš juodžiausios nakties, nes dėl
manęs raudodama šaukėsi į Tave mano mo-
tina. Ji gailiau verkė, negu laidodama ma-
no kūną. Per tikėjimo dvasią, kurią turėjo iš
Tavęs, ji regėjo mane mirusį amžina mirti-
mi. Ir Tu išklausei ją, Viešpatie! Išklausei
ją ir nepaniekinai jos ašarų, kai tekėdamos
vilgė žemę visur, kur tik ji melsdavosi.

Kai kartą ji aplankė vyskupą Ambrazie-
jų, kuris tuo metu Milane iškalbingais pa-
mokslais teikė žmonėms geriausių kviečių ir
džiaugsmo aliejaus, ji prašyte prašė, kad pa-
sikalbėtų su manimi ir atitrauktų mane nuo
klaidų. Vyskupas atsakė: „Negali būti, kad
pražūtų sūnus, dėl kurio tiek ašarų išlieta“.
Guodžiantys ir raminantys buvo jai šie žo-
džiai, bet ji dar ilgai ir kantriai turėjo lauk-
ti...

Perskaičiau knygą, kuri vadinosi „Hor-
tensijus“. Ir pakėlė ji mano mintis prie Ta-
vęs, Dieve! Pamažu mano troškimai ir sva-
jonės ėmė keistis. Ėmė darytis menkos visos
žemiškos viltys. Su dideliu širdies pakilimu
ėmiau geisti nemirtingumo išminties ir pra-
dėjau keltis, kad grįžčiau pas Tave.

Bet prie Tavęs grįžtama per nuolankų

pamaldumą. Tu pasigaili išpažįstančiųjų sa-
vo nuodėmės, atraišioji rankščius, kuriais
patys buvome susipančioję, ir nuplauni blo-
gus mūsų įpročius. O man tai buvo nežino-
ma. Geisdamas išminties, ėmiau skaityti
Šventąjį Raštą. Bet jo paprastumas visai
man nepatiko. Atrodė, kad jo negalima nė
palyginti su Tulijum. Taip, dabar žinau,
Viešpatie, kad tada atidengiau brangenybes,
išdidiesiems nepažįstamas, bet saugojamas
mažutėliams... Aš dar nebuvau toks, kad
galėčiau nulenkti sprandą ir įžengti į Tavo
namus pro žemus vartus.

Jau devinti metai baigėsi, o aš vis dar
vartaliojau sielą purve ir klaidžiojau sutemose.
Nors bandydavau pasikelti, bet pasikėlęs
vėl dar giliau nugrimzdavau. Turėjau tais
metais dar ir moterį, su kuria gyvenau ne-
teisėtoje moterystėje, kurią man buvo sura-
dusi neprotingoji klajūnė aistra.

Tuo tarpu mano motina, skaisti, dievo-
baiminga ir blaivi našlė, kokias Tu myli,
nors jau daugiau gaivinama vilties, bet vis
verkdama ir dejuodama, nesiliovė per visas
maldų valandas su ašaromis užtarinėti mane
pas Tave, ir jos maldos ateidavo Tavo aki-
vaizdon. Tad nedavei man ramybės. Blaš-
kiausi, dūsavau, verkiau ir neturėjau nei
poilsio, nei blaivios minties. Nešiojau surai-
žytą ir kruviną savo sielą ir nežinojau, kur
rasti poilsį. Negalėjau nusiraminti nei miš-
ko pavėsiuose, nei žaidimuose, nei kvapiuo-
se salonuose, nei ištaingiuose pokyliuose,
nei minkštoj lovoj meilės glėbyje, nei pa-
galiau poezijos veikaluose. Nors ir dūsau-
damas, daviausi nešiojamas visiems vėjams,
bet Tu nejučiomis vis tiek kreipei mane į
savo kelius. Tavo Apvaizda, o Dieve, nepa-
liko mano sielos, nes už ją per dienas ir
naktis buvo Tau aukojama mano motinos
širdies kraujas ir ašaros. Todėl rūpinaisi ma-
nimi nuostabiais būdais.

Nebūki tuščia, mano siela! Ir tuštybių
triukšmas teneaptemdina širdies! Klausyk:
pats Žodis šaukia grįžti. Ten yra nedrums-
čiamo atilsio vieta, kur nenyksta meilė...

Bet kaip galėjau grįžti iš įgelbėjimą, jei
kryžius man buvo tik vaizduotės padaras?
Niekas negalėjo manęs įtikinti, kad Tavo

Bažnyčioje, dangaus ir žemės Viešpatie, visų matomų ir nematomų dalykų Sutvėrėjau, galėtų būti tiesa.

Ėjo laikas, ir vis nesidaviau Tavo nugalimas. Diena po dienos atidėlioju pradėti gyventi Tavyje, bet neatidėlioju kasdien mirti savyje. Mylėdamas amžinąjį gyvenimą, bijojau jo ir, nuo jo bėgdamas, ieškoju jo. Mat maniau būsiąs daug nelaimingesis, jeigu neteksiu moters glamonėjimų, ir nė mąstyte nemąščiau apie Tavo gailestingumo vaisius silpnybėms gydyti.

Nors ir priešindamasis, vis dėlto pamažu dariausi Tau artimesnis. Jau taisėsi Tavo ranka ištraukti mane iš pelkių ir nuplauti. Jau mirties ir būsimojo teismo baimė šaukė mane trauktis nuo dar gilesnės kūniškų malonumų klampynės. Varčiausi ant visų šonų, tiesiausi aukštiełninkas ir kniūbščias, nes tik Tu vienas esi poilsis. . .

Jau buvo mirusi mano jaunystė, bloga ir pasibjaurėtina. Jau žengiau į subrendusio vyro amžių. Bet kiek buvau amžiumi vyresnis, tiek tuštybe didesnis. Tu, Viešpatie, kuris pasilieki per amžius, pasigailėjai žemės ir pelenų ir teikeisi atstatyti, kas buvo manyje suardyta. Tavo gydomai rankai veikiant, slūgo mano išputimas. Sumišusi ir aptemusi protą diena po dienos gydė sveikas aštrių kančių tepalas.

Ką paslėpei Tu nuo išmintingųjų, tai apreiškei mažutėliams. Kas kita yra nuo miškais apaugusio kalno viršūnės žiūrėti į ramybės Tėvynę, nerandant į ją kelio. Nuostabiais būdais į dvasios gelmes smigo man šios mintys, kai skaičiau mažiausiąjį Tavo apaštalą ir svarsčiau Tavo darbus. Ir persigandau.

Nepatiko man tai, ką veikia pasaulyje. Sunki našta slėgė mane, nes jau nebeteikė man ugnies, kaip pirmiau, geiduliai, žaidimai, garbės ir pinigų troškimas. Tie dalykai atrodė tokie menki, sulyginus su Tavo džiaugsmu ir Tavo namų gražumu. Tik vis dar mane stipriai laikė priirišusi moteris. Manąją valią pasiglemžęs šėtonas ir iš jos pasidaręs grandines, laikė mane surištą. Mat, iškrypus valiai, gimė aistra; o bevergaujant aistrai, atsirado įprotis; o nesiprie-

šinant įpročiui, pasidarė būtinumas. Jau nebebuvo nė pėdsakų to pasiteisinimo, kad aš tik dėl to paniekinęs pasaulį, netarnauju Tau, kad dar nesu tikrai pažinęs tiesos: jau buvau pažinęs. Bet priirištas prie žemės, vis dar atsisakinėjau būti Tavo kareiviu. Taip bijojau, kad nebūčiau išvestas iš klystkelių, kaip reikia bijoti, kad į juos nepatekčiau.

Neturėjau ko atsakyti Tau, kuris sakei: "Pabusk, kurs miegi, ir kelkis iš mirusiųjų, o Kristus apšvies tave". Iš visur teikei įrodymų, kad tiesą sakai. Nugalėtas, visai neturėjau ko atsakyti, vien tingius ir mieguistus žodžius: tuojau, tuoj pat, leisk dar truputį. . . Bet tas "tuoju" neturėjo saiko, ir tas "dar truputį" ilgai truko.

Vieną dieną aplankė mus Poncianas, kuris buvo su manimi iš to paties krašto. Atsėdus pasikalbėti, ant rašomojo staliuko jis pastebėjo knygą. Paėmė ir pamatė, kad tai buvo apaštalas Paulius. Šypsodamasis žvilgtelėjo į mane ir nusistebėjęs sveikino, kad aš domiuosi tokiomis knygomis. Mat jis buvo ištikimas krikščionis ir dažnai Tavo akivaizdoje, mūsų Dieve, puldavo kniūbščias bažnyčioje ir ilgai meldavosi. Kai pareiškiau, kad aš labai atsidėjęs skaitau tuos raštus, kilo kalba apie Egipto atsiskyrėlį Antaną, kurio vardas buvo garsus Tavo tarnų tarpe, tik mūsų namuose ligi to laiko niekas apie jį nežinojo. Mes labai stebėjomės, išgirdę apie tuos dar taip gyvai atmenamus ir beveik mūsų laikais įvykusius ir labai gerai paliudytus Tavo stebuklus tikrajame tikėjime — Katalikų Bažnyčioje. Iš ten jo kalba perėjo prie vienuolynų daugumo, prie vienuolių papročių, maloniai dvelkiančių Tavo gyvenimo skaistumu, prie derlingais virtusių tyrų. Apie visa tai mes nieko nežinojome.

Apie tuos nuostabius dalykus pasakojo Poncianas. O Tu, Viešpatie, jam kalbant, kreipte kreipei mane prie tiesos, nuo kurios buvau nusigrįžęs. Kadangi vengiau kreipti į save dėmesį, Tu statei mane prieš mane patį, kad pamatyčiau, koks bjaurus esu, koks iškraipytas, koks nešvarus, dėmėtas ir berte išbertas raupsais. Ir nebuvo kur bėgti nuo savęs paties. . . Jei bandžiau nukreipti žvilgs-

nį nuo savęs, kai kalbėjo Poncianas, Tu vėl statei mane prieš mane patį ir tapyte tapei mane prieš mano akis, kad žiūrėčiau į ne-teisybę ir jos nekėsčiau. Mačiau ją ir pirmiau, tik buvau apsimetęs nematęs, slėpiaus ir stengiaus užmiršti.

Teisinaus dėl to diena po dienos atidėlio- jęs sekti Tave, kad nemačiau nieko aiš- kaus, ko būčiau galėjęs laikytis. Ir štai da- bar pamačiau save neuždangstytą, ir ėmė man priekaištauti sąžinė: "Ką tu dabar pa- sakysi? Teisindavais nenorįs dėl netikros tiesos mesti tuštybės naštą. Štai jau ji tikra, o senoji našta vis tave tebeslegia". Ir labai grauzčiau, ir baisiai gėdijaus. . . Buvo sunai- kinti visi argumentai, ir mane gaubė neby- lus šiurpas. O siela vis bijojo, tartum mir- ties, atsiskyrimo nuo savo įpročio, kuriuo mirtinai sirgo.

Didžiausiame susirėmime su pačiu savi- mi, nuėjęs pas savo draugą Alipijų, sujau- dintu balsu sušukau: "Ką mes darome? Gir- dėjai? Kelias bemoksliai ir paveržia dangų, o mes su savo mokslais vartaliojamės kūne ir kraujyje! Argi gėda sekti tais, kurie mus pralenkė, ir ar ne gėda, kad jais nesekame?" Jis nustebejęs žiūrėjo į mane, nes mano bal- sas, akys ir veidas sakė daug daugiau, negu žodžiai, kas dedasi mano viduje.

Tai pasakęs, iš susijaudinimo išbėgau į sodelį, o Alipijus paskui. Kaip jis būtų ma- ne, taip nusiteikusi, apleidęs? Atsisėdome, kiek galėdami toliau nuo namų. Audra užė- mano dvasioje. Neapsakomai piktinausi, kad taip priešinausi Tavo valiai. Visa ma- no būtis šaukte šaukė, ko turiu siekti, ir gy- rė tai, ir kėlė iki dangaus.

Eiti ir nueiti pas Tave yra ne kas kita, kaip norėti eiti, bet norėti stipriai ir visiškai, o ne tai šen, tai ten mėtytis ir kraipytis. Kai pirmiau galvodavau tarnauti Tau, Vieš- patie, mano Dieve, aš buvau, kuris norėjau, ir aš, kuris nenorėjau. Nei visiškai norėjau, nei visiškai nenorėjau. Kai Tavo šviesa nu- švietė visą mano skurdą ir jį sukaupė mano akivaizdoje, sukilo didelė audra ir virto smarkiu ašarų lietuimi. Kąd jas galėčiau ne- trukdomas išverkti, atsikėliau ir pasišalinau nuo Alipijaus. Nuošaliai išsitiesiau po fygos

medžiu ir garsiai pravirkau. Ašaros upeliais veržėsi. Ir buvo maloni Tau auka. . . Verk- damas kartočiau maždaug šiuos žodžius: "Bet Tu, Viešpatie, iki kokių dar?.. Neatmink mūsų senųjų kaltybių. . . Ar ilgai pagaliau tas vis 'rytoj ir rytoj'?.. Kodėl ne tuojau? Kodėl ne šią valandą galas mano gėdai?"...

Taip kalbėjau sutrinta širdimi ir taip gaudžiai verkiau. Ir štai girdžiu iš gretimų namų, lyg kūdikio giedantį balsą, man kar- tojantį: "Imk ir skaityk, imk ir skaityk!" Mano veidas persimainė. Ėmiau įtemptai galvoti, ar galėtų vaikai kuriame nors žai- dime panašiai elgtis. Ir neatsiminiau. Sulai- kęs ašaras, kėliaus aiškindamasis, kad tai dieviškas balsas, liepiąs man atskleisti kny- gą ir skaityti pirmą pasitaikiusį skyrį. Sku- biai grįžau atgal, kur sėdėjo Alipijus (nes ten buvau palikęs apaštalo Pauliaus knygą), griebiau, atskleidžiau, ir mano akys užkliu- vo: "Nepasiduodami apsirijimams ir gir- tuokliavimams, paleistuvavimui ir begėdys- tei, apsilvirkite Viešpačiu Jėzumi ir nesirū- pinkite kūnu geiduliams patenkinti". Tiek perskaičiau. Juk daugiau nereikėjo. . .

Iš sodelio einame pas motiną, pasakojame, kas įvyko. Ji džiūgauja, triumfuoja ir šlovina Tave, kuris padarai daugiau, negu prašome ar išmanome. Jai mano atžvilgiu Tu nepalyginamai daugiau suteikėi, negu ji savo gailiomis ašaromis ir dejavimais mal- davo. Tu, Viešpatie, mane taip atvertei, kad aš nei žmonos nebeieškojau, nei vaikiausi šio pasaulio vilčių. Tu pavertei jos raudoji- mą daug didesniu džiaugsmu, negu buvo norėjusi, daug malonesniu, skaistesniu, ne- gu tikėjosi.

Tu išklausei jos, Viešpatie! Išklausei jos ir nepaniekinai jos ašarų, kai tekėdamos vil- gė žemę visur, kur tik ji meldavosi. . .

• Vokietijos katalikų labdaros organizacija "Mi- sereor" 1980 m. surinko rekordinę sumą aukų — 242 milijonus markių. Tos lėšos padėjo įvykdyti apie 3000 įvairių socialinių projektų Azijoje, Afrikoje ir Lotynų Amerikoje.

• JAV-se 1979 m. buvo nužudyta apie 1,5 milijono negimusių kūdikių: apie 1.150.000 klinikose ir apie 350.000 ligoninėse.

MINTIS APIE GYVENIMĄ

Gyvenimas —
Tai keistas mišinys:
Saulės, lietaus,
Ašarų, juoko,
Džiaugsmo ir kančios.
Žėrinčių dienų skambėjimą
Dažnai pakeičia ūkana,
Tačiau nėra
Tokio tamsaus debesio,
Pro kurį
Vėl neprasiskverbtų
Saulės šviesa.

MENAS

Svarbiausias pasaulyje dalykas —
Turėti šviesių
Ir malonių minčių.
Koks neapsakomai
Didis yra menas
Turėti jų
Kaip galima daugiau . . .

DULKELĖ

Nenoriu būti
Nei auksinė,
Nei sidabrinė
Dulkė.
Noriu būti
Tik paprasta
Juodo grumsto

Dulkelė
Ir likti
Tėviškės laukų platumoje . . .

ATLEIDIMO ŽODIS

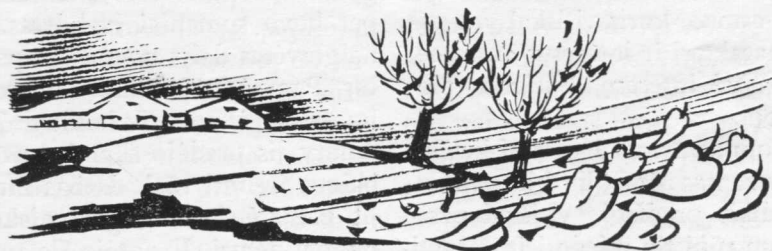
Atleidimo žodis,
Krintanti ašara —
Tai meilės dovana,
Kuri daro
Gyvenimą gyvą
Ir vertą gyventi.

PASAULIO VEIDRODIS

Pasaulis —
Tai lyg veidrodis,
Kuriame atsispindi . .
Tūkstančiai veidų . . .
Jei nori, kad jame
Būtų matomas
Ir tavo veidas,
Atsistok prieš jį
Su šypsena . . .

MEILĖS STEBUKLAS

Saulė teka,
Saulė leidžiasi —
Laikas skrieja,
Visa praeina . . .
Tik meilė
Niekada nedingsta,
Nepraeina.
Tik ji išlieka
Virš visko . . .

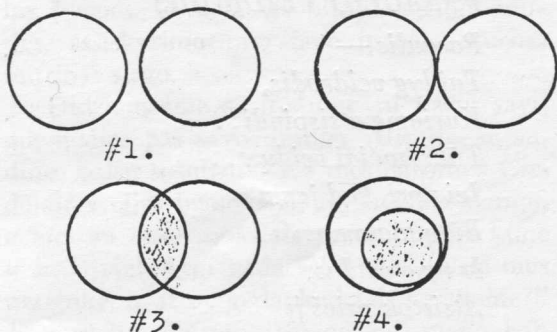

"IR UŽMOVIAU AUKSO ŽIEDĄ..."

(*"Laiškų lietuviams" konkurse I premiją laimėjęs straipsnis*)

GRAŽINA KRIAUCIŪNIENĖ

Žiedai-apskritimai daug kur naudojami įvairiai simbolikai. Olimpiados vėliavoje penki supinti žiedai simbolizuoja pasaulio kraštus ir jų geriausius atletus, taikoje suvažiavusius žaidimams. Psichologijoje žiedai-apskritimai naudojami simbolizuoti atskirus asmenis, charakterius, asmenybes, o žiedų sudėstymas — jų tarpusavio santykius. Nors kartais šis žiedų sudėstymas gali atrodyti labai komplikuoatas, tačiau yra tik keturi pagrindiniai simboliai:

1. Du žiedai, vienas šalia kito, bet tarp jų tarpas — tai asmenys, kurie mažai vienas kitą pažįsta ir nieko bendro vienas su kitu neturi.

2. Du žiedai, kurių lankai vienas su kitu liečiasi — tai pažįstami, neturintieji bendro asmenybės lauko.

3. Du žiedai, kurie yra susipynę taip, kad atsiranda didesnis ar mažesnis bendras laukas. Tai asmenys, kurie turi tam tikrą bendrą sferą, tačiau dalis lieka savam asmeniškam gyvenimui, kuriame antrasis nefigūruoja.

4. Vienas mažesnis žiedas visiškai telpa antrame — tai asmuo, kuris visiškai yra panarinęs savo charakterį ir interesus antrame, tačiau antrasis turi interesų, kuriuose pirmasis nefigūruoja.

Tačiau žmonių santykiai ilgainiui keičiasi, tad ir atitinkamas simbolis kinta. Pvz. naujagimis kūdikis pradžioje visiškai užsidaręs savyje, jam rūpi tik miegoti ir valgyti

(2). Vėliau susipažįsta su savo tėvais, ir jo pasaulis sukasi tėvų sferoje (4). Paskui eina į mokyklą, turi savo draugų, ugdo savus interesus (3). Pradėjęs savarankiškai gyventi, su tėvais palaiko ryšius (3), o kartais, iškilus konfliktams, retai su jais tenori susieiti (2), o kartais ir visiškai su jais nutraukia ryšius (1). Jei vėliau konfliktai išsprendžiami, atstatomi glaudesni santykiai (3).

Bet ką šie žiedų sudėstymai turi bendra su vedybomis ar skyrybomis? Jungtuvėms mėgstamas naudoti simbolis — du supinti žiedai. Žiedas simbolizuoja beribę meilę, o žiedų supynimas — tolimesnį jaunųjų bendrą gyvenimą. Tačiau šio gyvenimo sėkmingumas priklausys nuo asmenybės "žiedų" išdėstymo, būtent: ar bus vienas šalia kito, ar bus bendras laukas, ar vienas paskės antrame.

Jeigu liks vienas šalia kito (2) — tai ne vedybinis gyvenimas. Tokia pora neturi bendros asmenybės sferos, vienas kito nepažįsta. Tokie gali taip ilgai gyventi, nes apie kitą gyvenimą nieko nežino, arba gali pastebėti, kad juodu nieko bendro neturi, tad bandys atitaistyti arba skirtis.

Prieš akis stovi viena pora, kuriai taip atsitiko. Po vestuvių abu dirbo savo pasirinktoje profesijoje, augino vieną sūnų, tačiau abiejų jėgos ir visas dėmesys buvo įsitaistyti gerus namus. Tad užpirkto sklypą, pasistatė namus ir prabangiai įrengė. Daug laiko praleido kartu, planuodami šį darbą ir taupiai gyvendami, kad kuo greičiau galėtų išmokėti skolas. Dalį darbo patys atliko. Pagaliau liko tik rūšio įrengimas, kuris taip pat buvo sumaniai įvykdytas. Atšvęsti užbaigtuvėms dalyvavome ten per Naujus metus. Pagyrėme jų darbą, o po trijų savaičių jie išsiskyrė, nors tik laikinai. Tačiau vasario vidury jis pradėjo skyrybų procedūrą. Mat, baigus įrengti rūšį, darbas buvo baigtas, ir jie pamatė, kad daugiau nieko bendro tarpusavy neturi. Ji norėjo šią problemą išrišti

laikinom skyrybom, tačiau jis nutarė, kad "jei tau nepatinka taip, kaip viskas yra, tai sudiev".

Kitos poros pastebi bendrumo trūkumą tik tada, kai vaikai užauga ir palieka namus. Jau dabar matomas didėjantis skyrybų skaičius 45-55 m. amžiaus grupėje

Kai vieno visi interesai naudojami tik antrojo labui (4), ilgainiui įvyksta krizė. Antrajam dingus (mirus), pirmasis praranda gyvenimo tikslą ir pats greit miršta. Arba kai antrasis, ugdydamas bei plėsdamas savo asmenybę ir interesus, praauga pirmąjį, nes anas neturi laiko savam ugdymui, taip pat įvyksta krizė. Rezultatai būna įvairūs. Antrasis arba esamoje padėtyje kenčia, arba ieško kito gyvenimo draugo. Pirmasis, likęs be gyvenimo tikslo, gali arba nusižudyti, arba gauna nervų krizę. Kitu atveju atsipalaiduoja nuo tokio smaigiančio gyvenimo ir vėl bando tapti "žmogumi". Tai puikiai paliustruoja Antano ir Zinos istorija ("Laiškai lietuviams", 1981, nr. 1, psl. 15). Zina labai stengėsi būti tokia žmona, kokios, jos manymu, Antanas norėjo. Tuo tarpu Antanas buvo nepatenkintas, kad ji "nesubrendo", neatsižvelgdamas, kiek prie šio nesubrendimo jis pats prisidėjo, neleisdamas jai toliau studijuoti ar dirbti, net kaltindamas ją už vaikų neturėjimą. Tačiau Zina toliau nebegalėjo pakelti tokio gyvenimo ir, atgavus savimi pasitikėjimą, pasakė Antanui "sudiev".

Daugiausia vedybinio gyvenimo žiedai būna supinti (3). Abu turi dalį savo asmeniškų interesų, kuriuos ugdo, ir dalį bendrų, kuriuos kartu puoselėja.

Čia reikia atkreipti dėmesį, kiek kiekvienas turi bendros sferos, bendrų interesų, o kiek vien tik savų. Prisimenu vieną draugę, kuri prieš vestuves su būsimuoju susitarė, kad jis išmoks slidinėti, nes tai jai patiko, o ji prižadėjo išmokti lošti bridžą, nes tai buvo jo tuometinis didelis interesas. Šiuo susitarimu juodu praplėtė savo bendrų interesų sferą. Dabar juodu kartu slidinėja ir dalyvauja bridžo turnyruose jau arti 20 metų. Nenoriu sudaryti išpūdžio, kad be šio susitarimo būtų buvę skyrybos, tik noriu paste-

bėti, kad, vykdydami šį planą, jie daugiau laisvalaikio praleidžia kartu, remdami vienas kito interesus ir smagiai bendraudami.

Tačiau ne visų asmenų tokie pat reikavimai ir norai. Vieni nori kuo daugiau viskuo dalintis, kiti — daugiau sau asmeniškos sferos turėti. Čia konfliktas gali kilti, jeigu tokie du ekstremai susieina ir *abu* nebando išbalansuoti bendros sferos. Konfliktas iškils, jei vienas *visada* turės antram nusileisti, nes liks nepatenkintas — "sužalotas". Jeigu jie ir liks kartu gyventi, ieškos išsilieti kitur, sumažindami tarpusavio bendrą sferą, bet praplėsdami savąją, nes antraip negalės toliau "augti".

Noriu pabrėžti, kad bendra sfera apima visus tarpusavio santykius bei interesus, tad svarbu atkreipti dėmesį į šių santykių rūšį. Kiek bendros sferos susideda iš tokių santykių, kurie puoselėja vienas kito augimą, meilę, pažinimą, ir kiek iš tokių, kurie žaloja tarpusavio santykius? Žodžiu — ar santykiai juos suartina, ar skiria? Taip kaip ne kiekviena ramiai praleista valandėlė asmenis suartina, taip ir ne kiekvienas barnis juos skiria. Pvz. ramiai, be žodžių praleistas vakaras prie televizijos nėra pozityvus santykis. Tai neutralus, o kartais net ir negatyvus santykis, jei televizija naudojama kaip siena, už kurios saugu slėptis, išvengiant konflikto ar suartėjimo. (Kartais televizija gali prisidėti prie asmeniшко augimo. Programos, kurios tai pasiekia, paprastai iškelia ir diskusijas, minčių pasidalinimą, o tai jau yra pozityvus santykis).

Lietuviška patarlė sako, kad "nėra namų be dūmų", tad galima teigti, kad nėra poros, kuri niekad neturėjo nė vieno nesusipratimo ar nuomonių susikirtimo. Tai taip pat gali būti negatyvus ar pozityvus santykis, žiūrint, kaip reikalas buvo išspręstas. Jeigu, gerai pasibarę, nutarė "daugiau apie tai nekalbėti ir viską užmiršti", bet širdyje tvirtina, kad niekad to neužmirš ir nedovanos, tai santykis buvo negatyvus. O jei konfliktą baigė taip, kad jautėsi vienas kitą geriau pažįstą, labiau suartėję, tai santykis buvo pozityvus. Jokiu būdu nesakau, kad kiekvieną ginčą reikia nuodugnai ištirti nuo pat

pradžios, kas pradėjo, kas ne tokį žodį pasakė, kas siauraprotiškai savo laikosi ir t.t., kol "kaltininkas" bus priverstas prisipažinti ir atsiprašyti. Bendras gyvenimas turi vadovautis meile ir atlaidumu, o ne teismo salės atmosfera. Jei po ginčo kaltasis savo "teisybės" atkakliai laikosi, tačiau antrasis pajėgia tai suprasti kaip jo silpnybę, charakterio bruožą ir gali jį mylėti toliau be pagiežos jausmo, tai juose auga tarpusavio pažinimas ir tai yra pozityvus santykis. Juk nė vienas asmuo nėra visiškai tobulas, tačiau meilė auga ir klesti tarp įvairių silpnybių bei netobulumų.

Žinant, kad vestuvių žiedas simbolizuoja meilę, reikia atsižvelgti į tai, kad jaunieji, sumainydami žiedus, vienas kitam išipareigoja, t.y. išipareigoja vienas kitą mylėti. Žodyje "išipareigojimas" slypi ir žodis "pareiga". Tad čia gali atsirasti dar viena konfliktų sfera, kai išipareigojimas tampa pareiga, kai jausmas "aš noriu tai atlikti, nes myliu" pasikeičia į "aš turiu tai daryti, nes tai mano pareiga". Darbas, atliekamas vien tik iš pareigos jausmo, ilgainiui pasidaro nepakeliamas. Atsižvelgiant į tai, kad pareigingumas laikomas girtinu asmens bruožu, galima suprasti, kodėl pareigos jausmo stimuli asmenys ilgiau bando išsilaikyti bendrame gyvenime. Bet laikas daro savo. Ilgainiui toks asmuo arba sukniubs po našta, arba jos atsikratys.

Taigi turime vedybinio gyvenimo "recepto" tris pagrindinius "produktus": asmens augimą, meilę ir išipareigojimą. Žiūrint, kokiomis proporcijomis šie "produktai" bus sumaišyti, nuo to priklausys, koks bus "pyragas" — vedybinis gyvenimas. Jei bus per daug "druskos"—neskanu, per daug "ugnies"—sudegs ir t.t. Kadangi negalima nusipirkti kokio specialaus puoduko šio recepto produktams matuoti, tai kiekviena pora pati turi bendromis jėgomis šį "pyragą" maišyti ir ne tik vieną kartą per metus, bet kasdien. Vieną dieną gal reikės daugiau meilės ir atlaidumo, kitą — daugiau išipareigojimo, trečią — daugiau bendravimo, ketvirtą — daugiau laiko savam augimui. Bet, ir tai labai svarbus *bet*, tai turi būti

abiejų bendros pastangos, kurios ugdytų meilę ir vienas kito supratimą bei atjautimą. Kitaip — bus neįkandamas "blynas".

Apžvelgus įvairias skyrų priežastis, galima pastebėti, kaip ne tie "produktai" buvo vartojami: vieton augimo — egoizmas, vieton meilės — vienas kito ignoravimas, vieton išipareigojimo — pareiga.

Svarbiausia suirusio vedybinio gyvenimo priežastimi laikau egoizmą arba puikybę. Šio charakterio bruožas reiškiasi įvairiomis formomis, pvz. pavydu, ambicija, pagieža, įtarinėjimu ir net "artimo meile". Neišdildomą ispūdį paliko seniai skaityta knyga "Letters to Scretape". Ten aprašoma, kaip senas velnias moko naują žmones gundyti. Pvz. įtikino vieną moteriškę, kad ji labai nuolanki, be pretenzijų, ne taip, kaip kiti. Kartą ši moteriškė dalyvavo vaišėse, kurias paruošdama šeimininkė labai daug dirbo. Tačiau "nuolankioji" paprašė tik ramunių arbatėlės ir kvietinės duonos riekelės, "kad šeimininkė dėl jos nesivargintų". Šeimininkė šių produktų neturėjo ir jautėsi nepatogiai, kad šios viešnios negalėjo pavaišinti. O viešnia sėdėjo prie apkrauto stalo, nieko nevalgydama, patenkinta savo susivaldymu, net nepagalvodama, kaip šiuo elgesiu nusiikalsta artimo meilei.

Kadangi egoizmas reiškiasi įvairiomis formomis, svarbiau atkreipti dėmesį į asmens intencijas, o ne į elgesį. Teko sutikti vieną asmenį, kuris iš pirmo susipažinimo atrodė labai malonus, lipšnus, linksmas, kuklus, nors "prie žaizdos dėk". Tuo laiku jis keitė darbą, pradėjo dirbti savoje raštinėje. Stebėjaisi vėliau sužinojusi, kad jo pirmoji žmona jį paliko. Dar labiau stebėjaisi, kad buvę jo bendradarbiai jo per daug nemėgo. Taip pat buvo jo iš dalies gaila, kad ilgas valandas praleidžia raštinėje, kartais dirbdamas net šešias dienas iki vėlyvo vakaro. Jis taip dirbo, nes norėjo, ne dėl šeimos finansų, visiškai neatsižvelgdamas, kaip tokiu elgesiu apleidžia žmoną (vėl buvo vedęs) ir sūnų, kurį išsikovojo iš pirmosios žmonos. Antroji žmona norėjo šeimos, bet jis nesutiko, nes norėjo anksti į pensiją išeiti, pakeliauti, o jei dabar vėl šeimos turės,

tai tiems tikslams pasiekti ilgiau reikės laukti. Bendradarbiai jo nemėgo, nes negalėjo su juo susikalbėti. Jam kitų nuomonės ar pasiūlymai neegzistavo.

Tarp vedybinių konfliktų reikia šiek tiek užkabinti ir mišrias vedybas tautiniu bei religiniu atžvilgiu. Pažiūrėjus, kaip tos pačios religijos ar tautybės asmenys prieina prie skyrybų, o mišrios poros sugyvena, negaliu teigti, kad skirtinga religija ar tautybė sudaro esminę nesantaiką šeimoje. Čia noriu paminėti kelis pavyzdžius.

Pirma pora: abu lietuviai, katalikai, panašaus išsilavinimo. Po kelių metų išsiskyrė. Ji išteikėjo už svetimtaučio ir net kitos religijos. Jau ilgus metus augina šeimą ir yra labai patenkinta. Jis po kiek metų vedė lietuvaitę ir taip pat gerai sugyvena. Kodėl jie išsiskyrė? Atrodo, kad per mažai vienas kitą prieš vestuves pažinojo, o vėliau trūko noro ir pastangų tai atitaisyti.

Antra pora: jis — lietuvis katalikas, ji — amerikietė protestantė. Prieš vestuves ji lankė lietuviškus renginius ir katalikų bažnyčią. Po vestuvių dingio domėjimasis lietuviškais reikalais. Ji net reikalavo, kad kas antrą sekmadienį vyras eitų su ja į jos bažnyčią. Bet po penkerių metų ji priėmė katalikų tikėjimą, vaikai pakrikštyti lietuviškais vardais. Ilgainiui išsivystė darnus tarpusavio gyvenimas ir kompromisai, kurie abiem buvo priimtini.

Tad religija ir tautybė tik tiek sukels konflikto, kiek tai vienam asmeniui bus esminis klausimas ir kiek antrasis tai gerbs. Vienas patriotas lietuvis vedė svetimtautę, tačiau vaikai kalba lietuviškai. Jo žmona remia lietuvišką veikimą, progai pasitaikius rinkdama aukas. Tuo tarpu kitoje lietuviškoje šeimoje kilo krizė, kai dukterė ištekėjo už svetimtaučio. Tėvas ne tik pats nedalyvavo vestuvėse, bet uždraudė ir savo žmonai dalyvauti. Toks kietas užsispyrimas, neatsižvelgimas į kito jausmus (žmonos ir dukters) brangiai kainavo — žmona jį paliko ir gyvena su kitu lietuviu.

Richard Meryman, aprašydamas paskutiniuosius savo vedybinio gyvenimo metus knygoje "Hope - loss survived", labai vaiz-

džiai parodo, kaip susikristalizuoja vedybinio gyvenimo esmė. Sužinojęs, kad žmona serga nepagydomu vėžiu, jis rašo: "Aš visad galvojau, kad kasdieninio gyvenimo mašinerija yra priešas, grasinąs nusmaugti kūrybingumą, bet dabar suprantu, kad tikras bendras gyvenimas reiškia dalinimąsi bei domėjimąsi kasdienybės smulkmenomis". Toliau rašo, kad "bendrystė (mutuality) sudaro gerą vedybinį gyvenimą, nes prisitaikymas ir nusileidimas linkę sujungti du gyvenimus į vieną ir... kai mirtis graso vienam partneriui, graso abiem".

Jų gyvenime vėl iškyla bendrų interesų svarba. Norėdamas daugiau laiko su žmona praleisti, labiau domėjosi jos darbu, net bandė kartu su ja piešti, o ji depresijos valandomis pergyveno, kad jai neteks skaityti jo tuo metu rašomos knygos, nes tas darbas nebus baigtas prieš jos mirtį. Visuose knygos puslapiuose spindi jų meilė vienas antram, bandymas vienas kitą užstoti prieš besitartinčią tragediją, įvairios emocijos, gyvenimiškos smulkmenos juodu suartina. Taip pat pabrėžiama, kad tikra meilė yra skausminga. Motina Teresė, iš Kalkutos, pasakė: "True love hurts, even between married people". Didysis Meilės Pavyzdys Kristus pamokė žmones, kaip reikia vienas kitą mylėti, pats kentėdamas ir mirdamas už žmogų. Sekant Jo pavyzdžiu, tarpusavio meilė įgauna daug platesnę dimensiją ir tikrą meilės supratimą bei pajautimą.

Ta pati meilės esmė reiškiasi ir išlaikant bei ugdant lietuviškumą šeimoje. Lietuvis, mylįs savo tautą ir atjaučiąs jos dabartinę būklę, stengiasi ne tik savo tautos kalbą ir pagrindinę tautos sampratą perduoti savo vaikams, bet ir, progai pasitaikius, svetimtaučius su savo tauta supažindinti bei klaidingą informaciją pataisyti.

Nutautimo priežastis yra ta pati, kaip ir skyrybų — meilės, išipareigojimo ir pažinimo stoka. Taip pat šiuo metu tautiškai mišrios vedybos nesukelia nuostabos jausmo. Ką tik į Ameriką atvykus, tokios vedybos buvo laikomos beveik kaip asmens mirtis — asmuo mirė lietuvybei, jo ar jos vaikai nekalbės lietuviškai. Šiomis dienomis mišrios

vedybos lietuviškoje spaudoje yra oficialiai sveikinamos, spausdinami aprašymai bei nuotraukos. Ar tai nėra netiesioginis pritarimas nutautimui, mišrių vedybų pasyvus skatinimas? Ar nebūtų prasmingiau palaukti, kol tokios šeimos vaikai baigs lietuvišką mokyklą, ir tada pasidžiaugti, kad lietuvių cilės gausėja?

Kaip ne kiekvienas lietuvis vedęs svetimtautę ar lietuvaite ištekėjusi už svetimtaučio dingsta iš lietuvių tarpo, taip ir ne kiekvienas lietuvis ar lietuvaite, susituokę su lietuviais, puoselėja tautos meilę ir supratimą savo šeimoje. Čia taip pat nestinga įvairių priežasčių. Vieni aimanuoja, kaip sunku vaikus lietuviškai mokyti, o su vaikais angliškai kalba ir savo vardus ar pavardes keičia į amerikietiškas arba taip sutrumpina, kad ten lietuviškos kilmės nė neužuos. Kiti sąmoningai vaikų nemoko lietuviškai. Dar kiti, užsiėmę savo reikalais, "neturi laiko", nors dėl visa ko vaikus veža į lituanistinę mokyklą ir jaučiasi savo pareigą atlikę. Čia vėl išryškėja skirtumas tarp pareigos ir išipareigojimo. Lietuviškumui išipareigoję tėvai prižiūrės, kad vaikai ne tik lietuviškai kalbėtų, bet ir savo tėvų tautą pažintų. Tokių tėvų randama ir lietuviškose kolonijose, ir svetimtaučių aplinkoje, ir mišrioje šeimoje. Niekad neužmiršiu vienos ponios, kurios vyras svetimtautis. Ji norėjo savo vaiką laiku užregistruoti lietuviškai vasaros stovyklai, tačiau registracijos metu gydėsi ligoninėje po operacijos ir nebuvo gavusi registracijos informacijų. Prisiminusi iš ankščiau, kokia informacija reikalinga, pati surašė registracijos formą. Neturėdama sveikatos pažymėjimo, gavo savo valstijos atitinkamą pažymėjimą, o pagalvojus, kad registracijos mokestis gal pakilo, atsiuntė didesnę čekį. Atsižvelgiant į šias jos pastangas lietuviybės puoselėjimui, manau, net nereikalinga pastaba, kad vaikas puikiai kalba lietuviškai.

Tėvai, lietuviybei išipareigoję, randa įvairių priemonių vaikus sudominti, kad jiems tai nebūtų dar viena nenorima pamoka. Priemonės ribojasi tik tėvų sumanumu ir susidomėjimu. Pvz. vienoje šeimoje lietuvių kalbai pritaikomi angliški žaidimai, ir

visi kartu žaidžia. Jauniausiam nepatiko lietuviškai mokytis rašyti, tad tėvai jam surado bendrametį "plunksnos draugą" Lietuvoje. Dabar vaikas noriai rašo ilgiausius laiškus ir nekantraudamas laukia atsakymo. Taigi, žinant, kad prie lietuviško šeimos ratelio yra įvairių lietuviškų organizacijų, mokyklų bei stovyklų, tikrai nėra nė vienos geros priežasties nutautimui. Dėl to galima kaltinti tik apatiją ir meilės bei išipareigojimo stoką.

Išvada — darnus šeimos gyvenimas ir lietuviybės išlaikymas nėra dvi skirtingos temos, nes iš esmės tie patys pagrindai abu gyvenimus remia. Kaip darniai supinti žiedai asmenys vienas kitą praturtina, taip ir savo tautos bei kalbos pažinimas praturtina asmenį, praplečia jo akiratį ir toliau vysto brendimą bei meilę.

KAD LIETUVA DALYVAUTŲ PERGALĖS TRIUMFE

1917 m. Fatimoje Marija prašė paaukoti Rusiją Nekalčiausiajai jos širdžiai ir kiekvieno mėnesio pirmąjį šeštadienį priimti Šv. Komuniją. Už tai ji pažadėjo Rusijos atsivertimą ir pasaulio taiką.

Šiuo laiku komunizmas plečiasi visame pasaulyje. Ateizmo skleidžiamos klaidos plinta, tikintieji persekiojami, karo grėsmė didėja. Atrodo, kad pildosi Marijos žodžiai: "... jei žmonės nedarys atgailos, Rusija suks naujus karus ir Bažnyčios persekiojimą".

Lietuvoje, nežiūrint didelių pavojų, žmonės kovoja už tikėjimo laisvę, Eucharistijos bičiuliai kiekvieną mėnesį priima Komuniją ir ją aukoja už Lietuvą. Amerikos LRKK Vienybės seimas, įvykęs 1980 m. lapkričio mėnesį, taip pat nutarė organizuoti parapijose žmonių būrelius, kurie vykdytų minėtus Marijos prašymus, ir raginti žmones atgaivinti gegužines pamaldas ir rožančiaus kalbėjimą spalio mėnesį.

Kviečiu visus lietuvius prisidėti prie organizuojamų būrelių parapijoje, kurie savo darbą, kančią, maldą ir atgailos Komunią aukotų Marijos prašyta intencija už nusidėjėlių atsivertimą, taiką, pavergtą Lietuvą ir visus lietuvius, persekiojamus už tikėjimą bei tautos laisvę.

*Kun. Albertas Kontautas,
Lietuvių Mėlynosios Armijos
sąjūdžio dvasios vadas*

(Priedame šiek tiek sutrumpintą vysk. Vincento Padolskio 1959 m. rašytą laišką lietuviams).

Mylimieji Kristuje,

Gegužės 13 d. kasmet mums primena didžius mūsų ir visos lietuvių tautos išpareigojimus Dievui ir Marijai. Tą dieną 1951 m. Romoje lietuvių Šv. Kazimiero kolegijos koplyčioje keturi Lietuvos vyskupai tremtyje paaukojo Lietuvą ir visą lietuvių tautą Nekalčiausiajai Marijos Širdžiai, vykdydami 1917 m. Fatimoje, Portugalijoje, pasirodžiusios Dievo Motinos troškimą, kad visi žmonės ir atskiros tautos būtų paaukotos jos Nekalčiausiajai Širdžiai.

Vykdydamas šį Dievo Motinos troškimą, Popiežius Pijus XII 1942 m. spalio 31 d., liepsnojant antrajam pasauliniam karui, Vatikano radijo bangomis pavedė visą žmoniją Marijos Nekalčiausiajai Širdžiai.

Šis Šv. Tėvo žmonijos paaukojimas galioja kiekvienam žmogui, mūsų šeimoms ir valstybėms. Jis galioja visiems laikams. Tačiau Bažnyčia nori, kad jis būtų vis pakartojamas, kad tas pasiaukojimas būtų vis sąmoningesnis, prisimenant išpareigojimus tvarkyti savo krikščioniškąjį gyvenimą Marijos globoje. Pasiaukojimo aktas neturi būti tik formulės atskaitymas. Jis turi siekti plačiau ir giliau, turi apimti žmogaus gyvenimo gelmes.

Kai Lietuvos vyskupai Romoje pavedė Lietuvą ir lietuvių tautą Marijos Širdžiai, iškilmingai pareikšdami visos tautos vardu aiškų tautos norą ir pasiryžimą būti ištikimais Dievui ir Jo įsakymams, būti ištikimais Kristaus mokslui, būti uoliais krikščioniškojo gyvenimo vykdytojais ypatingoje Ma-

rijos globoje, tai jie taip pat norėjo, kad tas pasiaukojimas būtų atliekamas ir pavienių tikinčiųjų, ir šeimų, ir parapijų, kad tas pasivedimas Marijai vis giliau įleistų šaknis į lietuvių ir visos lietuvių tautos sąmonę, kad tuo būdu krikščioniškam gyvenimui būtų vaisingesnis. Šiuo metu ypač pageidaujamas šeimų pasiaukojimas, nes tai jų vidinį ryšį sustiprina ir jas paskatina nepasiduoti blogoms laiko įtakoms.

Reikia pasidžiaugti, kad šis Lietuvos vyskupų noras dvasiškų ir pasauliečių buvo gerai supastas ir yra dedamos pastangos kasmet, bet ypač gegužės 13 d., tą pasiaukojimą atnaujinti, ar tai pavieniui, ar šeimose, ar parapijose. Ypatingo pagyrimo vertas Mėlynosios Armijos lietuvių sąjūdis, kuris deda dideles pastangas šiai minčiai lietuviuose plačiau paskleisti. Jis taip pat nori šį pasiaukojimą sujungti su pasiaukojimu Švenč. Jėzaus Širdžiai, kuriai visa Lietuva buvo paaukota 1934 metais pirmojo Lietuvos Eucharistinio kongreso metu.

Šiuo metu dorinis pasaulio vaizdas, deja, nėra paguodžiantis. Daug yra tokių, kurie niekais laiko Dievo įsakymus. Dialektinis materializmas, kuris klaikliausia savo išvaizda yra išikūnijęs bolševizme, pasišovęs atitraukti žmoniją ne tik nuo Dievo įstatymų, bet ir nuo paties Dievo. Pasaulis, galima sakyti, yra atsidūręs akligatvyje. Jam reikia didelio sukrėtimo ir gausios Dievo malonės, kad pasuktų išganymo keliu. Štai dėl ko reikia melstis ir atgailauti ne tik už savo, bet ir už kitų nuodėmes. "Jei nedarysite atgailos, visi taip pat pražūsate", kalbėjo Kristus žydams, prisiminęs apie nelaimes, ištikusias Jeruzalėje kai kuriuos žydus (Lk 13,3).

Pasiilgtos taikos žmonija dar vis nesulaukia. Ji laukia ne bet kokios, bet teisingos taikos. Ir mes, lietuviai, jos nesulaukiame. Mes vis laukiame iš politikų pagalbos, jos laukiame iš stipriai ginkluotų kariuomenės pulkų. Bet tai nėra pati tikroji jėga, kuri mūsų tėvynei galėtų grąžinti laisvę. Jos turime laukti iš dangaus per Mariją, kartu jungdami savo pastangas. "Jei Viešpats nestatys namo, veltui vargsta tie, kurie jį sta-

"AŠ ESU PRISIKĖLIMAS IR GYVENIMAS"

CHIARA LUBICH

Jėzus ištare tuos žodžius, kai prikėlė Lozorių iš mirties. Lozorius turėjo dvi seseris: Mortą ir Mariją. Morta, kai tik sužinojo, kad ateina Jėzus, bėgo. Ji pasitikti ir tarė: "Jei tu būtum čia buvęs, mano brolis nebūtų miręs". Jėzus jai atsakė: "Tavo brolis prisikels". Morta tarė: "Žinau, kad prisikels paskutinįją dieną, prisikėlimui atėjus". Jėzus pareiškė: "Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas. Kas tiki mane, — nors ir numirtų, bus gyvas. Ir kiekvienas, kuris gyvena ir tiki mane, neragaus mirties per amžius" (Jn 11, 25-26). Kai Jėzus vartoja išsireiškimą "Aš esu...", nori duoti suprasti, kad Jis yra tas, kurs turi žmogui brangiausią gėrį, kokio tik galime trokšti: gyvenimą, kuris nemiršta. Jei esi skaitęs šv. Jono evangeliją, radai, kad Jėzus taip pat yra pasakęs: "Kaip Tėvas turi gyvenimą savyje, taip suteikė ir Sūnui turėti gyvenimą savyje". Ir kadangi Jėzus turi gyvenimą, jį gali perduoti ir kitam. Ir Morta tiki paskutinį prisikėlimą: "Žinau, kad prisikels pasaulio pabaigoje". Tą tiesą žydai tikėjo. Bet Jėzus savo gražiu užtikrinimu: "Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas", nori duoti jai suprasti, kad nereikės laukti taip ilgai mirusiųjų prisikėlimo, bet tas prisikėlimas įvyks dabartyje. Jis visiems tikintiesiems yra tas dieviškasis, neapsakomas amžinas gyvenimas, kuris niekada nemirs. Jei

to. Jei Viešpats nesaugos miesto, veltui budi jo sargas" (Ps 126, 1).

Kad ir kaip klaidus galėtų būti šio pasaulio vaizdas, vis dėlto neturime nusiminti ir nuleisti rankų, nes Marijos pagalba ir galutinė pergalė mums yra užtikrinta: "Mano Nekalčiausioji Širdis galų gale triumfuos", pasakė ji Fatimoje. Tai stiprina mūsų viltis, kad ir Lietuva, paaukota Marijos Širdžiai, dalyvaus jos galutiniame triumfe, jei visi jos vaikai eis Dievo įstatymų keliu.

Vysk. Vincentas Padolskis

Jėzus yra juose, jei Jėzus yra tavyje, nemirsi. Tas gyvenimas tikinčiam žmogui yra tos pačios prigimties, kaip prisikėlusio Kristaus, ir todėl labai skirtingas nuo žmogiškų sąlygų.

Ir tas nepaprastas gyvenimas, kuris yra tavyje, pilnai pasireišk paskutinę dieną, kada dalyvausi visa savo būtybe būsimam prisikėlime. Jėzus tais žodžiais tikriausiai nepaneigia fizinės mirties, tačiau kūno mirtimi nepraras tikrojo gyvenimo. Mirtis bus tau, kaip ir visiems, vienintelė stipri, gal ir bijoma patirtis. Tačiau tau ji nebus egzistencijos beprasmiškumas, nebus tas absurdas, gyvenimo sugriuvimas, galas. Mirtis tau nebus tikrai mirtis.

Kada gi užsimezgė tavyje nemirtingasis gyvenimas? Per krikštą. Ten, nors mirtinąjo sąlygomis, gavai iš Kristaus nemirtingą gyvenimą. Krikšto metu gavai šv. Dvasią, kuri prikėlė Jėzų. Sąlyga tam sakramentui gauti — tai tavo tikėjimas, kurį pareiškėi per krikšto tėvus. Jėzus, Lozorių prikeldamas, aiškiai pabrėžė, kalbėdamas Mortai: "Kas tiki mane, nors ir miręs, gyvens". Tikėti — tai labai rimtas dalykas, labai svarbus. Tai nereikia vien priimti tiesą, bet įsijungti į ją visa savo būtybe. Kad turėtum tokį gyvenimą, turi atsakyti Kristui *taip*, tai reiškia laikytis Jo žodžių ir įsakymų ir jais gyventi. Jėzus tai patvirtino: "Kas laikys mano žodžius, niekados neregės mirties". Ir dėl to, kad Jėzaus mokslo santrauka yra meilė, šv. Jonas rašo: "Mes žinome, kad perėjome iš mirties į gyvenimą, nes mylime brolius". Tad tu negali būti nelaimingas. Tavyje yra gyvenimas. Gyvenimo žodis.

Tačiau gali pastebėti, kad nors pakrikštyti, nepildėme Kristaus žodžių, jų neišgyvenome, darbu esam pasipriešinę Jo įsakymams ir gana sunkiai. Tad kaip galime turėti gyvenimą savyje, kuris nemiršta? Jėzus ir tuo pasirūpino ir paliko vaistą. Jis pats, jei tu trokšti, gali ištraukti tave iš tokios būsenos, kuri tave slegia ir kelia rūpestį, nori

Yra pakartotinai atsitikę, kad kokiam nors užkampyje aptinkamas to ar kito garsaus menininko paveikslas, nežinia kaip ten patekęs. Aišku, kad iki tol laikytas daug nevertu daiktu, atiduotinu už keliasdešimt dolerių, po tokio žinovų atradimo staiga savo vertę pakyla į keliasdešimt tūkstančių. Vadinas, kas iš nesupratimo atrodo paprasčia, atsidarius akims sušvinta kaip didelė vertybė. Turėta ji nežinant.

Iš kartais nugirstamų klausimų apie religiją kyla įspūdis, kad, panašiai, kaip su tokio pirmarūšio paveikslu atsidūrimu užkampyje, yra atsitikę su evangelijomis: turimos, nebematant jų pagrindinės vertės — kad yra aukštaklasiai istoriniai dokumentai. Pavyzdžiui, vienas skaitytojas pageidauja šiame žurnale atsakymo į tokį savo teiravimąsi: „Kokie yra svarbiausi istoriniai liudijimai, kad Kristus yra Dievas?“ Vadinas, turint savo paties rankose svarbiausius šaltinius (evangelijas), dairomasi, kur jie galėtų būti. Tokį elgimąsi lietuviai neblogai išreiškia priežodžiu *Ant arklio jojo — arklio ieškojo*. Greičiausiai klausėjas apie tai teiraujasi ne todėl, kad pats nežinotų, bet kad yra patyręs, jog kiti nežino, ypač kai ateistinė agitacija bando žodžiu ir plunksna juos remti prie sienos, kaip dabartinėje Lietuvoje. Todėl jo galvojama, kad spausdintas atsakymas į teiravimąsi galėtų tokiems žmonėms padėti.

tave išlaisvinti iš tavo blogio ir tai daro per kunigą. Viską, ką jis panaikins žemėje, bus panaikinta ir danguje. Priimk su giliu dėkingumu tuos vaistus, kuriuos Jėzus, pažindamas žmogišką trapumą, tau paruošė ir taip atgauk gyvenimą. Taip dalyvausi dabar didžiausioj malonėj, kurią krikščionybė pateikia visų laikų žmonėms: prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą.

*Iš italų kalbos išvertė
kun. Antanas Sabas*

Kurie nusistatę prieš religiją, ypač krikščioniškąją, tiems labai nepakeliui istoriniai šaltiniai, kuriais ji remiasi. Todėl svarbiausia stengėsi ir tebesistengia nuvertinti evangelijas. Žiūri, kad tikinčiųjų (ir savo pačių) galvojime jos apsineštų dulkėmis, voratinkliais ir tokiu būdu tartum atsidurtų užkampyje, kaip paimto pavyzdžio aukštavertis paveikslas, nusistūmęs į griozdynę. Šis straipsnis skirtas nubraukti šalin nuo evangelijų paveikslu šiukšles, kuriomis mūsų religijos nedraugams labai patinka slėpti jų galią įrodyti krikščionybės ir viso Šventraščio tiesai. Pridėtina, kad tai, kas čia sakysima, visiškai nereikalauja tikėjimo, remiasi vien sveiku protu. Beje, šia tema „Laiškuose lietuviams“ prieš keliolika metų jau buvo rašyta (žr. „Evangelijos pro istoriko akinius“, 1959 m. liepos—rugpjūčio mėn., 195—199 psl.).

Galima dar truputį kitaip išreikšti paimtą įvaizdį: jog anos dulkės ir šiukšlės yra ne tiek kraunamos ant pačių evangelijų, kiek žeriamos mums į akis, kad nebematytume šių dokumentų aukštavertiškumo. Mūsų žmonės tai nusako vaizdingu *miglos į akį pūtimu*. Bene svarbiausia tokių miglų arba šiukšlių, dumiamų į akis, yra, kad *evangelijos — tai laikui slenkant susikūrusios legendos*.

Vieni, kaip Maskvos linijos komunistai, kuriems beveik visur būdingas grubumas, tiesiai rėžia, kad net tokio Jėzaus išvis nebuvo. Aišku, kad toks kategoriškas tvirtinimas galimas tik išmetant į sąslavyną pagrindinį istorinio nagrinėjimo dėsni: jog apie praeities įvykius, taigi apie tai, kas buvo ar nebuvo, daug geriau žino toje vietoje ir tuo metu gyvenę žmonės, negu atsiradę po galybės metų ir už daugybės mylių. Bet tvirtinantys, kad tokio Jėzaus nebuvo, laiko save geriau žinančiais apie tai, kas dėjosi prieš du tūkstančius metų anoje nuo jų tolimoje šalyje, negu tada ten gyvenę liudininkai. Jau šis faktas daro jų tvirtinimą istoriškai skur-

dų. Tačiau tai dar ne viskas. Šie asmenys negali nurodyti nė vieno liudininko iš anos praeities, kuris paremtų jų tvirtinimą, jog Jėzaus negyventa. Atvirkščiai, turi prieš save daug žmonių iš pirmųjų amžių, Jėzaus buvimą liudijančių, ir virtinę į istoriją išspaudusių pėdsakų, kurie neįmanomi, jei tokio Jėzaus iš Nazareto nebūtų buvę. Reikia sakyti, kad šitoks elgimasis su praeitimi, neigiant Jėzaus buvimą, yra ne blaivus istorinės tiesos ieškojimas, o tendencingas jos klastojimas.

Todėl kiti miglos pūtėjai nuo šių grubiųjų atsimeta. Jų dumiamos šiukšlės rafinuotesnės. Tokio žmogaus Jėzaus, sako jie, tikrai būta. Šis labai taurios asmenybės vyras, savaime suprantama, patraukė prie savęs būrį sekėjų, su kuriais kartu gyveno ir vaikščiojo, išpūdingai kalbėdamas apie Dievą, žmogų, pasaulį. Gyventojai pulkais rinkdavosi klausytis jo žodžių, pataikančių į širdį. O būrelis jo rinktinių mokinių būtų dėl savo Mokytojo šokę į ugnį ir vandenį: taip buvo juos sužavėjęs. Aišku, kad apie tokį nepaprastą žmogų, jam mirus, ėmė kursuoti legendos. Apie vilką priežodžiu sakoma, kad jis bėgdamas tunka. Tas pat galioja apie iš lūpų į lūpas sklindantį pasakojimą: bėgdamas aplinkui didėja. Didėjo ir pasakojamos šio idealaus mirusio vyro savybės. Dėl to, kad kartais eidavo ežero pakrante, netrukus imta sakyti, kad vaikščiojo pačiu vandens paviršiumi ir neskendo. Kadangi iš mažo gamtos pavyzdžio nuostabiai išvesdavo susirinkusių žmonių miniai gyvenimo pamoką, maitinusią jų dvasią, pradėta pasakoti, kad net pora kepalėlių duonos ir kelios žuvelės jo rankose taip padaugėdavo, kad užtekdavo sočiai pamaitinti jo tūkstantinių klausytojų kūnui, kai būdavo išalkę, ir po to dar pririnkdavo kelias pintines likučių... Panašiai segėsi stebuklo charakteris prie kitų Jėzaus veiksmų, juos atpasakojant. O jo mokiniai buvo užsidedę tęsti savo Mokytojo pradėtą darbą — vesti žmones aukštyn ir tauryn. Todėl parašė idealizuotą jo biografiją, pavadintą paties mėgtu vardu — *Gerąja naujiena*, ką graikų kalbos žodis *evangelija* kaip tik ir reiškia. Surinkę gra-

žiausias žmonėse pasklidusias legendas, patys nuo savęs dar pridėjo, kas darytų Jėzų bei jo skelbiamus idealus juo trauklesnius, ir pateikė kaip stebuklus darantį dangaus pasiuntinį, pačią mirtį nugalėjusį Dievo Sūnų, prieš amžius iš jo gimusį ir vėl sėdintį jo galybės dešinėje... Trumpai, evangelijos yra (pagal šiuos aiškintojus) niekas kitas, kaip apie kartą pasitaikiusį idealų žmogų apipintos legendos mūsų dorinimui.

Tiek grubiųjų, tiek rafinuotųjų pastangos evangelijas suvesti į legendas visiškai išleidžia iš akių vieną faktą, dėl kurio toks legendų kūrimasis apie Jėzų neįmanomas. Ši faktą galima pavadinti *tradicijos kietumu*. Istoriniai liudijimai rodo, kad tiek tikintys Senojo testamento žydai, tiek ankstyvųjų amžių krikščionys tikėjimo dalykų srityje nepaprastai kietai laikėsi tradicijos, įtardami kaip klaidingą mokslą, kas net brūkšneliu būdavo imama skelbti kitaip.

Paimkime pavyzdžių. Šv. Augustinas savo 71-jame laiške aprašo, kas atsitiko, kai kartą vienas vyskupas, skaitydamas bažnyčioje pranašo Jonos knygą, kitaip pateikė joje esantį žodį — vardą augalo, atsiradusio prie šio pranašo palapinės (Jon 4,6). Bažnyčioje pakilo didžiulis triukšmas. Žmonės ėmė šaukti, kad jie klaidinami, ir reikalavo tą žodį būtinai atitaisyti. Vyskupui nieko kita neliko, kaip tai padaryti. Istorikas Sozomenas savo *Bažnyčios istorijoje* (I kn., 11 sk.) rašo panašiai atsitikus, kai kitas vyskupas, kalbėdamas žmonėms Kretos salos vyskupų suvažiavime, citavo evangelijos sakinį, kur Jėzus liepia paraližuotajam imti savo neštuvus ir eiti namo (Mt 9,6). *Neštuvų* žodį pateikė kitokiu, elegantiškesniu. Kalbėtojas tučiuojau buvo pertrauktas ir kito vyskupo viešai subartas. Popiežiui Damazui tik vargais negalais pavyko prikalbėti savo gabų sekretorių šv. Jeronimą, kad apsiimtų reviduoti lotyniškąją evangelijų vertimą. Savo pateiktojo naujo vertimo įvade šv. Jeronimas rašo šį darbą prisiėmęs labai nenoromis, nes pagrįstai bijojęs, kad žmonės, radę vietomis kiek kitaip išsireikšta, jo nepalauktytų šventojo teksto kraipytoju; toks ne juokais gali gauti mirštamų akmenų pylos.

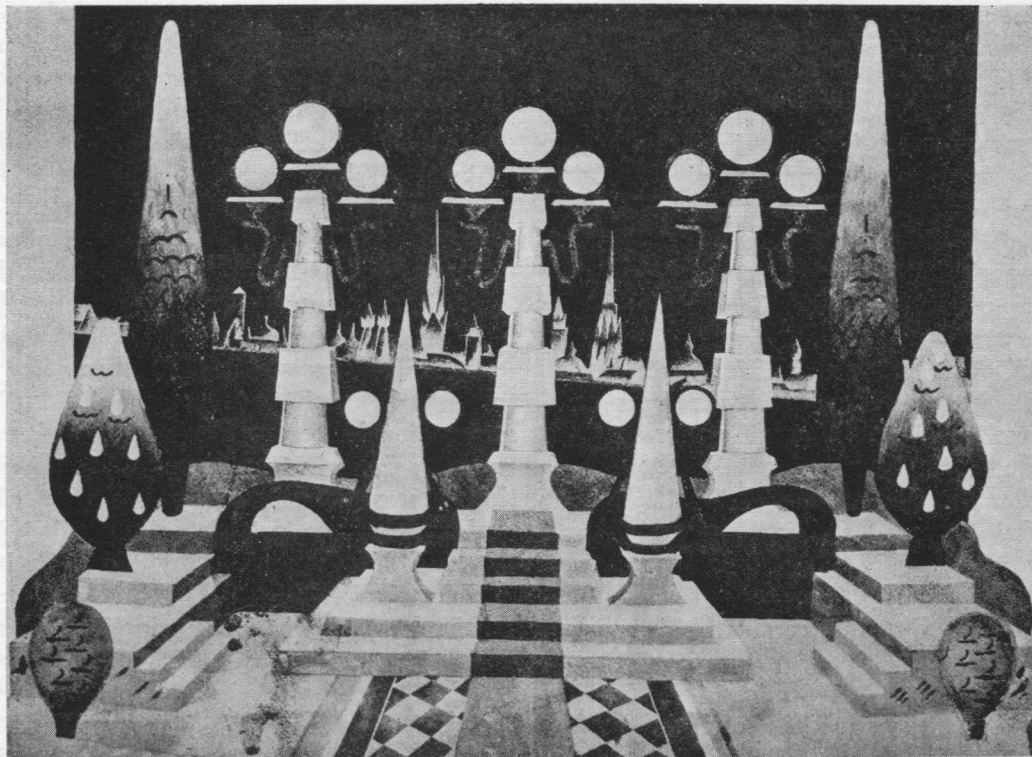
Tai tik keletas iš daugelio pavyzdžių, kurie rodo, kad pirmųjų amžių krikščionys Šv. Rašto tekstą, ypač evangelijas, saugojo kaip savo akį. Nedvejojo, kaip matome, piestu stoti net prieš vyskupą, pakeitusį kitoku tik vieną žodį, ir tai palyginti neesmingą. Tad jei taip dėdavosi, padailinus vieną žodį, ką besakyti, jei kas būtų drįsęs kokia nors legenda padailinti visą kurį nors Jėzaus gyvenimo įvykį! Greičiausiai niekas neužsinorės sakyti, bijodamas apsijuokti, kad žmonės ėmė taip įdėmiai reaguoti, kai tik Jėzaus gyvenimas buvo užrašytas evangelijose, o prieš tai elgėsi visai kitaip: leido sau be kritikos apie jį pasakoti bet kokią istoriją, kuri kam nors atskrido į vaizduotę ar užėjo ant seilės. Žmonių pagrindiniam nusistatymui tokie šuoliai į priešingas puses visiškai svetimi.

Šis *tradicijos kietumas* verčia iš kojų visą legendomis idealizavimo teoriją. Ta teorija nusibalnoja nosį, atsitrenkusi dar į kitą faktą — nebe istorinį, bet psichologinį: *kitų melo nepakeliamumą*. Tokia jau žmogaus struktūra, kad mus ima noras išdrožti tiesą, išgirdus kitus su ja prasilenkiant — vis tiek, ar tai darytų iš apgaudinėjimo, ar apsirikimo. Pasiiliustruokime tai gyvenimo pavyzdžiais. Štai šnekučiuodami sėdi verandoje keli kaimynai. Sustabdęs vežimą, prieina prie jų žmogus iš kitur pasiklausti kelio. Vienas kaimynų jam (tyčia ar suklydęs) paaiškina važiuoti visai ne į tą pusę, kur reikia. Turbūt kiti, girdėdami klaidingą aiškinimą, ramiai sau sėdės ir tylės? Kur tau! Tučiuojau, anam dar nebaigus aiškinti, įsikiš ir nurodys, kad kelias eina ne pro ten. Arba, sakysime, mums tikrai pasitaikė būti, kur kas nors būryje svečiui pasakojo apie vietos įvykį, nupiešdamas ir jo detales. Pastebėjome, kad kas kelintas sakė visis kuris nors iš klausytojų įsikišo, norėdamas patikslinti: "Ne, čia buvo truputį kitaip: ne įėjo pro vartus, bet įlipo per tvorą ir t.t.".

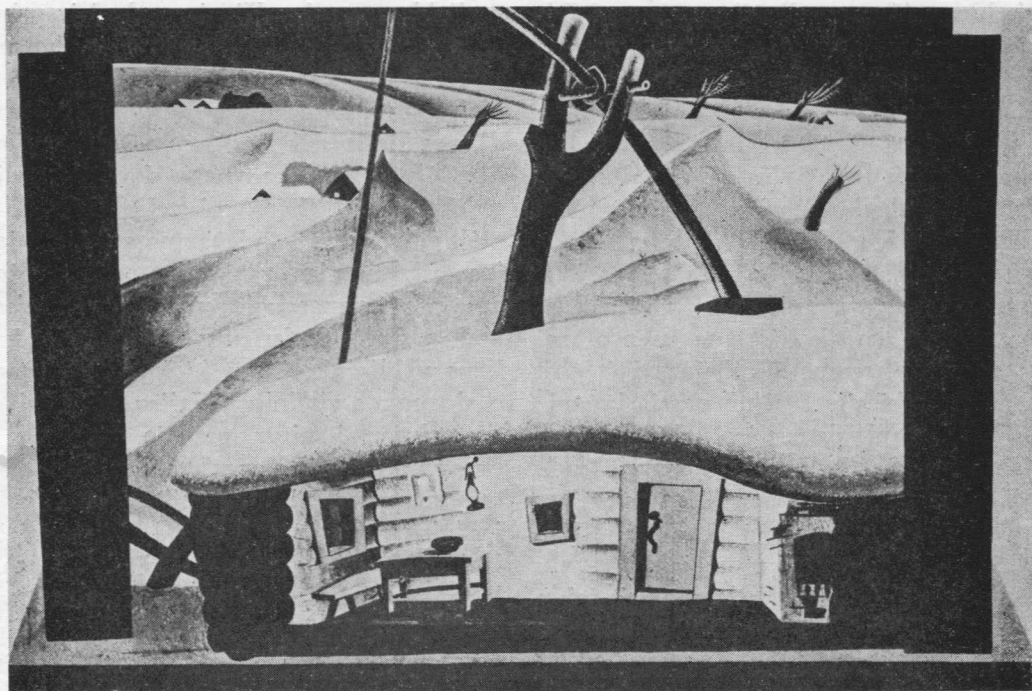
Perkelkime dabar šį psichologinį faktą į evangelijų reikalą. Visi istorikai sutaria, kad jos parašytos I-jame šimtmetyje, dar tebesant gyviems kai kuriems apaštalams, ir dar prieš šio šimtmecio pabaigą buvo viešai

skaitomos žmonėms pamaldose (kaip tebedaroma ir mūsų dienomis). Vadinas, tada dar tebebuvo nemaža žmonių, kurie kaip vaikai ar paaugliai gyveno tose vietose, kur aprašomi ten atlikti įvairūs Jėzaus darbai. Paimkime vieną pavyzdį — Betanijos kaimą, kur evangelija pasakoja gyvenus dvi seseris, Mariją ir Mortą, o Jėzų prikėlus iš mirusių jų brolių Lozorių. Ar galvojame, kad Betanijos gyventojai, kurių iš ano meto dar gerokas būrys tebebuvo gyvų, vėliau išgirde evangelijos pasakojimą (prileidus, kad jis neteisingas), nebūtų ėmę sakyti: "Mūsų kaimė tokios dvi seserys šiuo vardu visai negyveno... Lozorių mes gerai pažinojome, jis kartą buvo sunkiai susirgęs, bet netiesa, kad tada mirė, buvo palaidotas ir net jau ėmė kape dvokti. Jėzus prie kapo visai nėjo ir jo iš ten nešaukė!"?

Ir daug kitų įvykių evangelijose aprašyti labai konkrečiai, nurodant vietas, žmonių vardus, laiką, aplinkybes, progą: kad ne kitur, o Najino miestelyje Jėzus prikėlė iš mirusių į kapus lydimą jauną našlės sūnų; kad kitoje Genezareto ežero pusėje, prie Gadaros, jam pagydzčius visus baiminusį ligonį, pasileido nuo skardžio į vandenį ir prigėrė didžiulė kaimenė kiaulių; kad Jericho mieste svečiavosi pas muitininkų viršininką Zakiejų po to, kai šis buvo įlipęs į pakelės medį, nes kitaip dėl savo mažo ūgio ir minios negalėjo Jėzaus pamatyti; kad Samarijoje sėdėjo prie Sicharo miestelio šulinio, kai atėjusiai semtis vandens moteriai atskleidė jos privačiausias paslaptis, o ši nubėgusi apie visa papasakojo vietos gyventojams; kad pagydė Kafarnaume gyvenusio karaliaus valdininko sūnų ir šimtininko tarną, o sinagogos viršininko Jajiro dukrelei, jau apraudojamai mirus, grąžino gyvybę... Jei evangelijose būtų aprašyta kas kita ar kitaip, negu tose vietose iš tikrųjų atsitiko, tai jas girdėdami ir najiniečiai, ir gadariečiai, ir jerichiečiai, ir samariečiai iš Sicharo, ir kafarnaumiečiai, ir kitų miestelių ar apylinkių gyventojai būtų panašiai elgęsi, kaip ir anie prieš tai pavyzdžiu paimti žmonės iš Betanijos kaimo: sakę: kad jų vietovėse tikrai taip nebuvo.

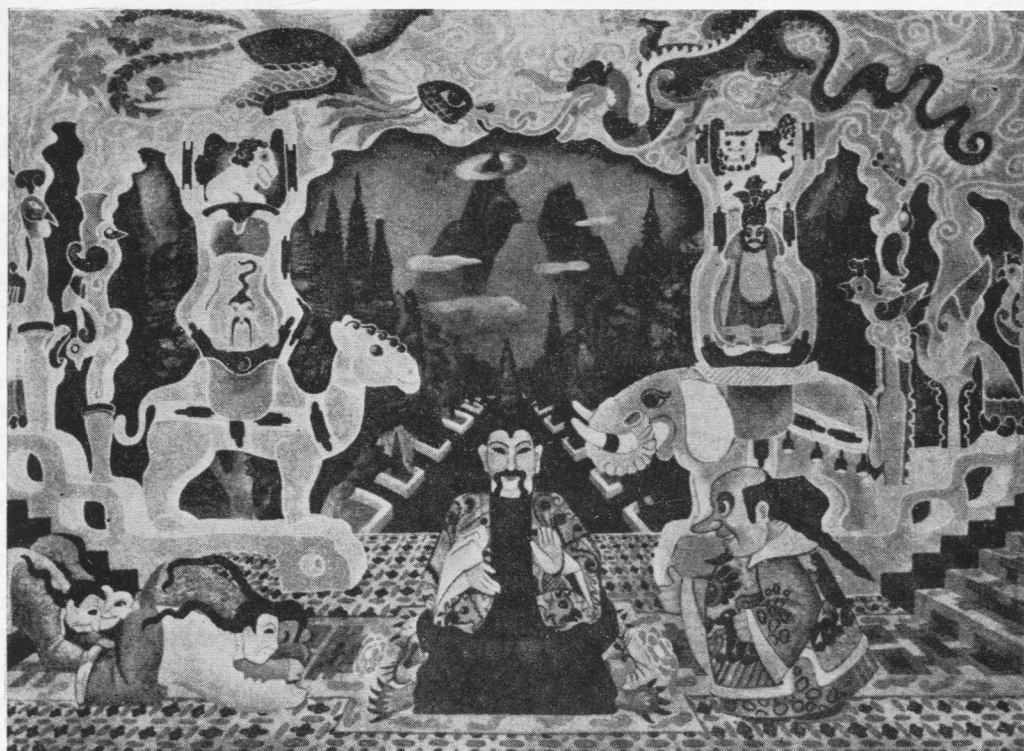

Dekoracijų eskizas J. Štrauso operetei "Čigonų baronas" (1934)

S. UŠINSKAS

Dekoracijų eskizas B. Sruogos "Baisioji naktis" (1936)

Dekoracijų eskizai lėlių filmui „Lakštingala“ ir operai „Tykūsė Donas“ (1940)

Bent kiek galvojančiam turėtų būti aišku, kad toks kone kiekvienoje vietovėje pasigirstantis liudininkų balsas (savaimingai riedantis jiems iš burnos), priešingas evangelijų pasakojimui, būtų reiškęs amen Kristaus mokslo skelbimui ir sklidimui. Juk evangelijose rašoma, kad Jėzus nieko taip nepabrėžė, kaip tiesos bei jos svarbumo: Pilotui sako, jog net į pasaulį tam atėjęs, kad liudytų tiesą (Jn 18,37), skelbia save esant pačia tiesa (Jn 14,6), pažada savo mokiniams atsiųsti Tiesos Dvasią (Jn 14,17; 15, 26; 16,30), prašo savo Tėvą, kad pašventintų juos tiesa (Jn 17,17). "Štai tau, — būtų sakę žmonės, — mokytojas, apie kurį mums sakoma, jog taip pabrėžęs tiesos reikalą, dabar skelbiamas savo mokinių tokiais faktų tiesą klastojančiais metodais! Tokia ten ir ta Tiesos Dvasia, kurią žadėjo savo mokiniams atsiųsti, jei šie jo mokslą skelbia sufabrikuotais, neteisingais pasakojimais!"

Turime nepamiršti, kad ne visi Palestinos gyventojai tuo metu buvo pasidarę krikščionimis. Atvirkščiai, krikščionys turėjo daug priešų, svarbiausia Senojo testamento besilaikančių žydų. Šiems toks argumentas iš evangelijų kirtimosi su faktų tiesa būtų buvęs puikiasias ginklas prieš nekenčiamą ir norimą sužlugdyti krikščionių religiją, nuo jų atsiskyrusią "sektą". Bet šio ginklo visiškai nesiima. Sinagogos autoritetai draudžia apie Jėzų ir jo mokslą kalbėti, bet nė vienas nedrįsta užkabinti evangelijų sakymu, kad jose aprašytų įvykių nebuvo. Tokiam priešų elgimuisi galimas tik vienas aiškinimas: kad kas evangelijose pranešama, nepaneigiamai buvo įvykę. Pačiame savo Talmude žydai pripažįsta Jėzaus stebuklus, tik jų priežastį aiškina savaip: kad radęs akmenį su Jahvės vardu ir šiuo talismanu atlikęs visus savo stebėtinus darbus.

Aiškinantys, kad evangelijos yra Jėzų idealizuojančios legendos, užplaukia dar ant vieno akmens, kuris apverčia šios jų teorijos veltį: ant tariamųjų idealizuotojų elgesio. Jei šių žmonių tikslas buvo pasakojant viską gražinti, pateikti juo traukliau, kodėl vis nurodė ir tai, kas jų Mokytojo kurtame darbe nebuvo idealu? Kodėl save pačius, jo

mokslo tęsėjus, daug kur piešė gana neatraukliomis spalvomis? Jėzų, kuris pagal šią teoriją turėtų būti visur ir visaip idealizuojamas kaip karžygiškas antžmogis, piešia kaip žmogų, neišskirtą iš nuovargio, liūdesio, vaitojimo, mirštamai išsigandusį kančios, apimtą mirties siaubo, su ašaromis maldaujantį Tėvą, kad nuo jo išvaduotų. Save pačius rodo buvus labai grubaus galvojimo, Jėzaus mokslą vis klaidingai supratusius, svajojančius vien apie žemišką Izraelio galybės atstatymą, nuolat besivaidijančius savo tarpe dėl pirmųjų vietų Mesijo karalystėje, baimingai išbėgiojančius ir praradusius galvą, kai Mokytojas buvo suimtas, nors dar tą patį vakarą karštai prisiekinėjo, jog yra pasiryžę dėl jo eiti į kalėjimą ir mirtį. Nurodo, kad jų vadas Petras pirmas viešai išsigynė savo Mokytojo, o vienas iš dvylikos jį išdavė priešams už trisdešimt grašių ir pasikui pasikorė. Toks kėlimas aikštėn ne vien to, kas garbinga, bet ir kas gėdinga, yra ne legendas kuriantis idealizavimas, bet detalus ir bešališkas faktų dokumentavimas.

Tokiu būdu subyrėjus legendų teorijai, kurios tikslas — nupiginti žmonių akyse evangelijų tekstą, nugriozdinti jį į nereikšmingą užkampį, iš naujo atrandama to teksto vertė — kaip brangaus paveikslo, su dideliu istoriniu tikslumu mums perteikiančio, kas iš tikrųjų buvo, kai žemėje vaikščiojo Kristus.

• Baltimorės kontraktoriaus Henry J. Knott pakuoja katalikų mokykloms 20 mil. dolerių, įsteigdamas toje arkivyskupijoje fondą studentų stipendijoms. Kasmet bus galima skirti po 300.000 dol. universitetų studentų mokslui.

• Georgetown universitetas Vašingtone, D.C., vadovaujamas tėvų jėzuitų, grąžino Libijai 641.721 dol., kurie buvo duoti finansuoti arabų studijų programai. Universitetas pareiškė, kad nenori turėti nieko bendro su vyriausybe, kuri yra prievartos ir terorizmo šalininkė. JAV neturi diplomatinio santykių su Libija. Minėti pinigai buvo Libijos vyriausybės įmokėti finansuoti išlaikymą "arabų kultūros katedros Georgetowno universitete".

• Jonas Paulius II ruošiasi 1982 metais aplankyti Angliją. Apie tai paskelbė ir anglikonų Canterbury arkivyskupas.

ORFEJUS LIETUVIŠKOSE PASAKOSE

KUN. VYT. BAGDANAVIČIUS

Pasakos liudija plačius kultūrinius ryšius, kuriuos tautos yra turėjusios priešistoriniais laikais. Pasakų studijavimas paprastai niekur nenuveda ir nieko dalykiško neatidengia, kai jų studijose apsiribojama viena tauta ar viena kultūrine tradicija. Tada jos pasilieka nieko daugiau, kaip keistenybių pasakojimas. Priešingai, sugretinant pasakas su tolimų kultūrų padavimais, atsidengia įdomūs, kartais nesitikėti sąryšiai. Jie liudija, kad tautos, kurios šiandien yra toli viena nuo kitos, yra turėjusios tiesioginius ar netiesioginius sąryšius.

Šio rašinio tikslas yra palyginti vieną lietuviškų pasakų grupę su Graikijos mitologine būtybe Orfejum. Orfejus, kaip mitologinė būtybė, Graikijoje pasidarė populiarus tik klasikinio laikotarpio pabaigoje. Tačiau jis suvaidino tokį didelį vaidmenį, kad ant jo pagrindo susikūrė platus ir veiklus religinis sąjūdis ir labai gausi poetinė literatūra.

Legendos pasakoja, kad Orfejus, mirus jo žmonai Euridikei, pasiėmęs lyrą, nuėjo į pragarus jos vaduoti. Jam pradėjus groti, visi ėmė šokti. Net Tantalas užmiršo savo kančias. O Plutonas su Prosperina pagaliau leido Orfejo žmonai Euridikei grįžti į pasaulį. Tačiau jam buvo duota sąlyga, kad jis į ją nepažvelgtų, iki neišeis iš tamsos karalystės ribų. Jis šios sąlygos neišlaikė, ir Euridikė dingo iš jo akių.

Orfejus esąs gimęs Trakijoje. Jo muzikos įtaka yra buvusi tokia didelė, kad net uolos, medžiai ir žvėrys rinkdavosi klausyti jo muzikos. Jo gyvenimo pabaiga buvo tragiška. Jį sudraskė Trakijos moterys, keršydamos už tai, kad jis taip mylėjo Euridikę ir jas užmiršo. Jo sąnariai buvo išbarstyti laukuose, o galva įmesta į vandenį.

Muzikos instrumentą lyrą jam buvo padovanojęs Apolonas. Jį turėjo tik septynias stygas. Jis pats prie jų pridėjo dar dvi. Šalia to jis buvo poetas ir plataus poetinio sąjūdžio iškėpėjas. Jis taip pat buvo medic-

nos išradėjas ir patobulino visuomeninę tvarką. Taip Orfejaus personažą apibūdina Charles Anthon, Classical Dictionary, 1847 m. New York, 939-941 psl.

Martin P. Nielson, švedas, vienas iš dabartinių senosios graikų religijos žinovų, pastebi, kad Orfejaus asmenyje mes turime visų pirma ne dievą, bet religijos kūrėją. Tik vėliau jis pasidarė mitologinė, dieviška būtybė. (A History of Greek Religion, 1964 m. Oxford university press, 215 psl.)

Norėdami pastebėti įvairius ryšius, jungiančius Orfejaus mitą su lietuviškomis legendomis, paimekime vieną lietuvišką legendą ištisai.

Buvo toks žmogus, jis turėjo apie penketą vaikų ir bobai neturėjo ką duoti valgyti. Jau jam labai didis vargas. Eina jis ieškot, ar negaus kur ką valgio parnešt pačiai ir vaikams. Eina keliu, patiko tokį senuką, pagarbino. Klausia senukas: "Kur eini?" Sako: "Einu, ar neužgriebsiu kur maisto pačiai ir vaikams". Tas senukas sako: "Aš tau duosiu šitą smuiką, ale aš neturiu šmičėlo. Te tau šitą gražtą į vietą šmičėlo ir galėsi žaisti, o kas tik išgirs tavo žaidimą, tas turės šokt, ar norės ar nenorės; tol turės šokti, kol tu žaisi ir iš to duoną turėsi".

Padėkavojęs tam senukui už jo dovaną, eina jau sau. Patiko girioje žyda važiuojant su puodais. Sako žydpalaikis: "Kas tu per vienas?" — "Aš muzikantas". — "Na, tai kad muzikantas, tai tu man pagriežk". Tas ėmė su tuom gražtu žaisti, o tas žydas — šokt, kumelė — šokt, vežimas — šokt, jau tas žydas pailso, puodus sudaužė, sako: "Nustok, aš tau duosius tris dolerius". Gavo jau nuo žydo tris dolerius, parnešė pačiai; jau tur jie biskį kuom misti.

Na ale jau jam tokią smuiką turint, namie neramu. Paėmė smuiką ir eina į svieta. Užėjo į vieną dvarą, o ten pas tuos ponus berengiamas balius, klausia: "Kas

tu per viens?" Sako: aš muzikantas". — "Na rasi, tu galėtum mums ant baliaus pažaisiti?" — "Aš už dyką, kaip kiti, žais-ti negaliu, jei duosit 300 dolerių, tai pažaisiu". Davė jam tuos 300 dolerių, jau jis apsiėmė žaisti. O ten tas žydas nakvo-jo, katras nuo jo žaidimo jau buvo taip gerai šokęs. Kaip jį pamatė tas žydas, isi-kabino į pietą, tai tas kaip pradėjo žais-ti, tie visi ponai šokti ir tas žydas su pies-ta šokti, o duoda, kad net pleška, jau ir pailso, prašo, prašo, kad jau nustotų, ans nenustoja, tol žaidė, kol jis nuo tų ponų 600 dolerių gavo. Parnešė jis tuos pinigų savo bobai, jie ten sau būna, gerai minta.

Perbuvęs jis ten kiek laiko, eina jis vėl, paėmęs tą smuiką. Užėjo į tokį pra-keiktą dvarą, prašosi į nakvynę. Tam dvare nieko nėra, tik vienas žmogelis, o tas žmogelis jam sako: "Ką tu čion nak-vosi, kad ir aš štai ant nakties išeinu; čion negali naktį būt, o jei nesibijai my-rio, gali sau nakvot". — Na tai tik aš bandysiu nakvot". — O jis žino, kad jis ant savo tos smuikos užžais, tur visi šokt. Ant grabės kranto už sodo atsisėdęs sėdi: jau vakaras, nusileido saulė, jau pradėjo temt, žiūri — atvažiuoja karieta, pilna ponų, kitoje — merga su jaunikiu, kitoj svočia, kitoj — muzikantai. Atvažiavę į tą dvarą, pradėjo linksmintis. Ale tie vel-niai sako: "Eik tą žmogų pašaukt, kad jis čion nebijo būt". Atėjus, užklausk: "Kas tu per viens?" — "Aš, — sako, — muzi-kantas". — Tai kad tu muzikantas, tai, rasi, tu mums galėtum pagriežti?" — "Kodėl ne? Ale aš gaunu po 600 dolerių už vakarą". — "Na tai mes duosim, ką tai mums pinigai giliuoja!" Atėjo jis į jų svodbą, kaip pradėjo žaisti, anie susika-binę — šokt, tai šokt, tai šokt, tai šokt. Jau pailso visi, susikruvinę šoka, jau ir gaidžiai, jau jam siūlo 600 dolerių ir dar sykį šešis, jis vis griežia, o tie velniai tur šokt, nėra pagalbos. Jau jam atiduoda tą dvarą, sako: "Čion yr šito lauko gale to-kia bala, tai mes tik ten gyvensim, o tu čia ponauk, tik tu mus paleisk, nustok žaidęs". Jau kaip jam taip pasakė, mąsto

jis sau: čion dvaras bus mano, bus gerai. Paliovė žaidęs, o anie prapuolė ir dau-giau į tą dvarą jau jie neparėjo, o jis sau ponauja tam dvare. Jau perėjo kiek metų, jau jis pamiršo apie tą balą, katroj jie gyvena.

Išėjo jis medžiot ir paklydo. Atėjo pas tą balą, žiūri zuikis bėga; tas zuikis į tą balą, jis su kurtais paskui jį. Tas zuikis vis tolyn, jis — paskui. Kaip tik įjojo į vidurį balos, taip tie velniai jį tik apt. "Dabar mes tau padarysim galą, tu mus gana šokinai, kad mes turėjom per tave ir dvarą apleisti. Dabar mes tave lupsim". — "Kad jau jūs mane ir smaugsit, ale dabar nežinos nei pati, nei vaikai, kur aš prapuoliau. Ar negalėtumėt ką nors nusiųst pas mano pačią, kad ateitų?" — "Kodėl ne?" — tuoju nusiuntė tokį šlu-bį, kad pribūtų. Tas, tuojaus nubėgęs, pa-sakė pačiai apie jos vyrą. Toji nekvaila buvo, tuoju susiprato. Pasiėmė smuiką, užsikišo už ančio ir nuėjo pas balą. Kaip tik priėjo artyn, išsitraukus smuiką ir me-tė jam. Ans nugriebė tą smuiką, o griežt, o griežt, o griežt. O tie velniai šokt. Tol jis jiems žaidė, kol iš jų smala pasiliejo ir jie iš tos balos turėjo pragaišti, o jis liko ponauti tam dvare (Bas. Lietuviškos pa-sakos I. 20 nr., 35-37 psl.).

Šioje pasakoje mes turime lietuvišką Orfejaus versiją. Jos atitikmenys su graikiš-kuoju Orfejum yra pakankami. Tiek grai-kiškoje versijoje, tiek lietuviškoje nuo mu-ziko grojimo prasideda toks judesys, toks šokis, nuo kurio negali likti laisvi nei žmo-nės, nei daiktai, nei dvasinės būtybės. Tiesa, lietuviškoje pasakoje įvykių raida vienu at-žvilgiu yra priešinga graikiškajai. Čia žmo-na vyksta gelbėti vyro, patekusio į pragaro galybių rankas, kai tuo tarpu graikiškame padavime Orfejus eina į požemius gelbėti savo mirusios žmonos. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju gelbėjimosi priemonė yra mu-zika.

Kad galėtume susidaryti tikslesnį vaiz-dą, kiek ir kokia prasme lietuviškas muzikas yra giminingas Orfejui, turime atkreipti dė-mesį į tai, kad orfeizmo religija, užvaldžiu-

ši graikišką visuomenę, pradedant klasikiniiais laikais, yra ne tas pat, kas graikiška Orfejaus legenda. Nors legendos Orfejus yra šio religinio sąjūdžio dievas, tačiau religijoje jis įgavo tokių formų, kurių savo legendoje jis neturi.

Orfeizmas yra vėlyvesnė Graikijos religinė apraiška, kuri nėra minima nei Homero poemose, nei Heziodo Graikijos religijos aprašyme (Charles Suthon, 933 p.). Orfeizmo religija buvo labai plačiai susidomėjusi pomirtiniu žmogaus gyvenimu. Orfeizmo dėka graikiškoje kultūroje buvo labai išryškintas skirtumas tarp laimės ir kančios pomirtiniame žmogaus gyvenime. Klasikinėje Graikijos religinėje galvosenoje tas skirtumas yra neryškus. Orfeizmo religija yra laikoma atsakinga už įvedimą Graikijon pragaro bausmių sąvokos. Orfeizmo skelbiamas skirtumas tarp gerų ir blogų žmonių turėjo grįžtamosios reikšmės; jis pradėjo rūšiuoti žmones jau šiame gyvenime, atsižvelgiant į tai, ar jie yra švarūs, ar ne. Ilgainiui orfeizmas išvirto į uždara "švariųjų" sektą. Visi kiti, kurie nebuvo pašvenčiami į orfeizmo paslaptis, buvo vadinami "barbaros". Taigi iš orfeizmo yra atėjęs į mūsų laikus barbaro žodis. Orfeizmas buvo paslapčių religija. "Orfos" graikiškai reiškia tamsus. Orfeizmas 6 šimtmetį išugdė plačią poetinę literatūrą. Deja, jos yra labai mažai išlikę, tačiau yra neabejotinas faktas, kad ši paslapčių literatūra buvo pasidariusi platus visuomeninis reiškiny.

Žmogaus gyvenimas, kuris sudarė pagrindą susikurti Orfejaus personažui, yra nukeliamas anapus Trojos karo laikų. Ar tas žmogus buvo toks, kokį jį turime legendose, ar dar kitoks, tačiau koks nors istorinis pagrindas jam turėjo būti. Galbūt jis yra personifikacija daugelio žmonių nusiteikimo gyvenimą suprasti panašiu būdu. Graikiškos kultūros istorikų Orfejus yra aiškinamas, kaip pirminės žmogiškos civilizacijos kūrėjas. Jis yra laikomas įvairių žmogaus menų išradėju. Šalia to jis yra siejamas su pirmuoju matematiku Pitagoru, kurio amžininku jis esą galėjęs būti. (plg. Martin P. Nilson, A History of Greek Religion, 213-

223 psl. ir Charles Anthon, Classical Dictionary, 939-932 psl.).

Lietuviškas Orfejus, nors turi transcendentinės kilmės jėgų, būtent savo smuiką, tačiau jis pasilieka šios tikrovės žmogumi. Jis yra velnių nuviliojamas į kitą pasaulį, tačiau ten jis nepasilieka. Savo paslaptinę jį smuiką jis gauna iš senelio, kurį tenka laikyti senobiniu Dievu. Pažymėtina, kad smuiką jis gauna ne kaip transcendentiško irankį, bet kaip žmogiško pragyvenimo ir uždarbio priemonę. Graikiškasis Orfejus savo styginį instrumentą gauna iš Apolono. Tačiau ta lyra turėjo tik septynias stygas. Kitas dvi stygas prisidėjo pats Orfejus. Lietuviškas Orfejus taip pat negauna pilno instrumento. Jo smuikas neturi "šmičiaus". Tačiau vietoj to senelis jam duoda grąžtą.

Lietuviškas Orfejus dažniausiai reiškiasi kaip pučiamojo instrumento muzikas. Štai vienas šitokio muziko pavidalas.

Vienas piemuo, beganydamas bandą, susigavo baloje velnią. Nešiojasi jis tą velniūkštį. Velniūkštis prašosi jo, kad paleistų. Tas piemuo neleidžia, sako: "Nešiu tave namo parodyt, kas tu per paukštis". — "Paleisk mane, — sako tas velnias, — aš tau duosiu tokią dūdutę, kad tu ant tos dūdukės uždūduosi, tai kas tik girdės, turės šokti". Gavo nuo to velnio tą dūdukę ir jį paleido. Tas piemuo dabar ėmė dūduoti, o gyvuliai šokt.

Toliau pasaka eina jau mums žinomu keliu. Šoka žydas su pūdais, su vežimu ir arkliu. Arklys ir žydas susibado erškėčiuose. Žydas paduoda piemenį į teismą; ten, jam užgrojus, visi teisėjai pradėjo šokti. Vyriausias teisėjas prisirišo prie kojos kaladę, bet ir tai nesulaikė jį nuo šokio (Bas. Lietuviškos pasakos I. 45-46 psl. 28 nr.).

Kaip matome, šiame pasakojime muzikas savo instrumentą gauna ne iš senelio, bet iš velnio. Vieningos pažiūros, iš ko lietuviškas Orfejus gauna savo paslaptinę dūdelę, nėra. Yra viena legenda, kuri pasakoja apie žmogaus susitikimą su paslaptingu seneliu ir su velniais. Grįždamas iš karinės tarnybos, karys susitinka su seneliu, kuris prašo duonos. Kai karys duoda seneliui

duonos, jo duona nemažėja. Toliau bekleidamas ir apsinakvojęs vienoje grintelėje, karys susilaukia kartu su vėtra atvažiavusių ponų. Jie paveda jam sergėti savo grintelę ir duoda varinę dūdelę. Tačiau jis čia nepasilieka, bet keliauja toliau ir vėl išalksta. Sutiktas senelis jam duoda skrynelę, kurioje yra valgio ir gėrimo. Apsinakvojus miško namelyje, atvažiuoja su vėju ponai, kurie jam duoda šautuvą, su kuriuo galima nušauti viską, ką pamatai. Pernakvojęs karys keliauja toliau, nakčiai vėl sustoja miško namelyje. Naktį su vėtromis atvažiuoja keturi ponai, kurie prašo pagroti. Ėmus groti, jie šoka. Už tai jie davė kariui batus, su kuriais galima nužengti mylią. Toliau pasakojama, kaip jis nušovė būrį kurapkų; tai matė kunigai, kurie šoko tų kurapkų gaudyti. Kadangi jos buvo erškėtyne, jie susibadė ten bešokdami, jam užgrojus. Kunigai jį padavė į teisną, bet, kai jis užgrojo, turėjo šokti ir teisėjas (Bas. Lietuviškos pasakos I. 55-56 psl., 37 nr.).

Šie važiuojantys ponai yra verti dėmesio, ypač dėl savo keliavimo būdo, vežimo. Vakarų Europos tradicijoje vėlesni yra jojantys dievai ar pusdieviai, negu važiuojantys. Jeigu šiame pasakojime mes turime važiuojančių dievų liekaną, tai reiškia, kad ši pasaka turi gana tiesioginę priklausomybę nuo pietryčių Europos ir Mažosios Azijos. Babilonijos kultūros ir Egiptas yra poniško važiavimo arba kovos vežimo kultūros kūrėjas ir platintojas. Ši kultūra yra senesnė už jojančių karių kultūrą.

Lietuviškas Orfejus savo paslaptinę instrumentą gauna iš dviejų šaltinių: iš senelio (Dievo) ir iš važiuojančių ponų (velnių). Tokiu būdu išeina, kad mūsų legendose yra dvejopo Orfejaus įkvėpimo pėdsakų. Šios dvi tradicijos, nors viena su kita susiglaudusios tame pačiame pasakojime, tačiau visiškai nesusilieja ir viena kitos neišstumia. Paskutinėje mūsų atpasakotoje legendoje žmogus varinę dūdelę gauna iš ponų, tačiau čia pasilieka ir senelis, nors jis pasakojimo kompozicijai yra nereikalingas. Tuo savo nereikalingumu jis liudija, kad jo

funkciją yra paėmęs kitas veiksnys, šiuo atveju ponai (velniai).

Susipažinus su lietuviškomis orfeiškomis pasakomis, su Orfejaus legenda graikiškoje tradicijoje ir su orfejinio religinio sąjūdžio klasikinėje graikiškoje kultūroje, galima pasidaryti keletą išvadų. Visų pirma neabejotinas yra personažo Orfejaus panašumas lietuviškose pasakose ir graikiškoje tradicijoje. Ir čia, ir ten jis yra mistiškas muzikas, kurio grojimo įtakai nepasilieka nepasidavę nei gyvuliai, nei žmonės, nei dvasinės būtybės.

Antra vertus, tenka pastebėti, kad lietuviškos orfeinės pasakos neturi ryšio su graikiška orfeine religija. Jose nėra nei vieno būdingo orfeiniam religiniam sąjūdžiui bruožo. Čia nėra ne tik perdėto moralizmo, bet nei jokio moralizmo. Iš šių pasakų neaišku, kodėl tie velniai yra blogi. Taip pat pats muzikas patenka į velnių rankas ne dėl kokio blogumo, bet dėl atsitiktinės aplinkybės. Taip pat lietuviškose šios grupės pasakose nėra būdingo orfeinei religijai bruožo, poetinės kūrybos, ir raštinės apskritai. Orfeizmo religija klasikinėje Graikijoje yra vadinama knygos religija.

Lietuviškose pasakose turime vieną variantą, kuris šiek tiek primena orfeinį muziką ir pasižymi knygos skaitymu. Tai yra toks dailidė, kuris keliavo kartu su Perkūnu ir velniu ir mėgo groti bei skaityti knygas. Kai šie visi trys keleiviai pasistatė bendrus namus ir kai laumė pradėjo vogti iš jų daržo ropes, tai nei Perkūnas, nei velnias neįstengė jos pagauti. Ją pagavo tik smuikininkas dailidė, suviliodamas ją savo muzika (Plg. Basanavičius, Lietuviškos pasakos įvairios, I, 108-112 psl., 35 nr.). Tai yra tik vienas atvejis ir tai ne visai būdingas Orfejaus legendai. Dėl to galima laikyti, kad lietuviškos orfeinės pasakos ryšio su graikišku orfeiniu religiniu sąjūdžiu neturi.

Tačiau jos neabejotinai turi ryši su graikiškuoju Orfejaus personažu. Kyla klausimas, kokių būdu šis ryšys galėjo susidaryti. Norint rasti atsakymą į šį klausimą, turi reikšmės išsiaiškinimas klausimo, ar orfeizmo religinė sekta kilo iš Orfejaus legendos,

ar priešingai, ši legenda yra orfeinio religinio sąjūdžio kūrinys.

Orfeizmo tyrinėtojas vokietis Karl Pruemm yra nuomonės, kad ši legenda yra orfeinio sąjūdžio padarinys. Tačiau ir jis pripažįsta, kad pati legenda neturi gilesnės simbolikos. Jis mano, kad yra pagrindo tikėti, jog tiek orfeinis sąjūdis, tiek legenda yra kilę vietose į šiaurę nuo Olimpo kartu su kitu religiniu sąjūdžiu, būtent dionyziškuoju, kuris pasižymi religinėmis orgijomis (Plg. Christus und die Religionen der Erde, Franz Koenig, II tomas, 123 psl., Wien, 1961 m.).

Galbūt atsakymą į mums rūpimą klausimą, būtent, iš kur lietuviškoje visuomenėje yra atsiradusios orfeinės pasakos, gali užminti mūsų jau minėtas Charles Anthon. Jis mano, kad graikiška Orfejaus legenda yra indiškos kilmės. Jeigu prisiminsime, kad, ne vieno autoriaus manymu, Orfejaus legenda yra kilusi iš Trakijos, tai tas galbūt ir nurodytų tą kraštą, su kuriuo Lietuvių tauta galėjo turėti tiesioginį sąryšį ir iš ten gauti transcendentinio muziko legendą, kurią ji yra per šimtmečius išlaikiusi ir savaip perdirbinėjusi.

KELIAS Į BLAIVYBĘ

Paruošė AL. LIKANDERIENĖ

Amerikoje iš 10 milijonų alkoholikų net 1/3 yra moterys. Vidutinė alkoholikė moteris yra 39 m., balta, protestantė, išsiskyrusi, turinti du vaikus, nedirbanti ir gyvenanti vakarinėje Amerikos daly. 60% Amerikos moterų geria. Dažniausiai jos geria namie ir vienos, tuo būdu visuomenė mažiau apie tai žino.

Alkoholizmas yra viena iš labiausiai paplitusių ligų ar blogybių. Daktarai tarp savęs nesutaria — ar tai liga, ar blogas polinkis. Kaip ten bebūtų, alkoholio žala yra labai didelė ir visuomenei, ir šeimai, ir pačiam individui, jo kūnui bei dvasiai. Nuo vieno ar dviejų stikliukų niekas alkoholiku netampa. Į alkoholį įprantama pamažu, padedant geriems draugams, o kartais ir na-

miškiams. Taigi gerti niekas nepradėjo iš karto litrais. Pradžioj alus ir vynuoginis vynas, kurie daugelio laikomi "nekaltais", yra ilgainiui lygiai tokie pat kenksmingi, kaip ir stiprūs alkoholiniai gėrimai. Pradžioj geriam, kad "būtų ramiau ant dūšios", kad "būtų linksniau", ir čia reikalinga kompanija. Vėliau jau reikia "pataisyti blogą nuotaiką po vakarykščios", ar "kad būtų drašiau", ir kompanija nebe taip būtina. Ir galiausiai griebiamasi stipresnių alkoholinių gėrimų be draugų ir be progų.

Blogai yra alkoholikas vyras, tačiau dar blogiau alkoholikė moteris. Moterys yra jautresnės kenksmingam alkoholio veikimui. Joms alkoholizmas pasireiškia daug greičiau, negu vyrams, ir jos greičiau degradoja. Baisu, kai vyras — jau pats alkoholikas — traukia ir žmoną žemyn, kad ji palaikytų jam kompaniją, "nes vienam gerti nesmagu". Girtavimas nėštumo metu labai atsiliepia į būsimą mažą žmogiuką, kuris gali gimti su psichiniais ir fiziniais defektais. Naujagimiai būna mažesni, lėčiau vystosi ir, tik gimę, jau būna nekantrūs, nepatenkinti ir daug didesni rėksniai, negu normalūs vaikai. Paaugę vaikai sunkiau mokosi, sunkiau supranta, negu jų bendraamžiai. Naujagimiai, gimę iš alkoholikių motinų, beveik visada — 99% — irgi bus alkoholikai. Jie jau gimsta su kai kuriom alkoholizmo žymėm: sugadintos kepenys, inkstai ir pan. Jei nebūtų taip tragiška, būtų gana juokinga — mažas, tik gimęs žmogiukas, o jau girtas ir turi išsipagirioti. Žalos pataisyti jau nebegalima: sugadintos smegenų ar kepenų ląstelės nebeatsitaiso.

Sunkus alkoholiko gyvenimas. Anksčiau vyras alkoholikas buvo laikomas ligoniu, moteris alkoholikė — girtuokle, ir dėl to alkoholikės retai ieškojo pagalbos. Amerikoje veikia didelė organizacija A.A. (Alcoholics Anonymous), kur padeda vyrams ir moterims. Yra ir kita vieta vien tik moterims, tai Kalifornijoje, prie Sacramento miesto, bendrabutis ar centras, pavadintas "Kelias į blaivybę" (Gateway to sobriety). Nuo įsikūrimo 1967 metais šis centras padėjo daugiau kaip 1000 moterų.

Centras — bendrabutis yra gerame rajone, gražiai ir patogiai įtaisytas, kuriame gyvena 12 moterų ir tvarkosi šeimos pagrindais. To centro širdis ir galva yra ponija Merrilee Clark, pati buvusi alkoholikė; jos talkininkė panelė Jonah Powell, taip pat buvusi alkoholikė ir kuri laiką gyvenusi tame centre. Įvairių čia yra moterų, nuo 18 iki 64 metų amžiaus, tačiau yra buvę ir jaunesnių, ir vyresnių. Kiekviena gyventoja moka po 350 dol. per mėnesį, bet dėl pinigų stokos nė vienos nepavarė šalin. Patekti į šiuos namus reikia tik vieno — nuoširdaus noro daugiau nebegerti. Tačiau pagalba alkoholikėms dažnai ateina per vėlai, ir alkoholis būna jų mirties priežastis. Žinoma, laikraščiai apie tai nerašo. Būna pažymėta, "kad staigiai ir netikėtai mirė", ar "žuvo auto katastrofoje", ar "mirė nuo širdies smūgio". Dažniausiai visos mirtys, kurios būna ne dėl ligos ar seno amžiaus, gali būti priskirtos alkoholiui.

Alkoholizmas ne būtinai reiškia, kaip daug ir kaip ilgai moteris geria, bet kaip alkoholis veikia moters asmenį ir charakterį. Anot p. Clark paaiškinimo, tokio dalyko, kaip sveika alkoholikė, visai nėra, yra tik blaivi alkoholikė. Kas kartą buvo alkoholiku, tas juo ir liks, ir viena taurelė alkoholinio gėrimo sunaikina visus blaivius nutarimus ir pasižadėjimus.

"Kelias į blaivybę" centras padeda moterims alkoholikėms vėl atsirasti blaiviųjų tarpe, pirmiausiai pertvarkant jų poilsio ir darbo valandas bei mitybos klausimą. Verda ir kitus darbus atlieka čia pačios gyventojos. Ir čia jos vėl pamažu mokosi, kaip tvarkytis savo gyvenimą, kaip grįžti atgal į šeimą ir visuomenę. Pirmas tris savaites moterys, kurios gyvena šiame centre, vienos niekur neina, visuomet dvi ar trys kartu, tuo būdu viena kitai padeda susilaikyti nuo pagundos ir vietoj "stiklelio" išgerti kavos ar arbatos. Vėliau, jeigu jaučiasi pakankamai tvirtos, gali eiti ir po vieną į krautuves, kiną ar teatrą, į koncertą, ar net aplankyti šeimą. Centre turi pasilikti bent 4 savaites, tačiau kuo ilgiau, tuo geriau ir tuo geresnės

gydymo pasekmės. Geriausiai būtų, jei galėtų čia likti visus metus.

Blaivios alkoholikės, t.y. jau pasveikusios, dažnai palaiko ryšius su centru, ateidamos į susirinkimus ir padėdamos naujokėms, nes niekas šios problemos — gėrimo — taip gerai suprasti negali, kaip ta, kuri kartą jau yra tai išbandžiusi.

"Ką gersi?" — neturėtų būtinai reikšti degtinę, konjaką, vyną ar alų, bet taip pat ir kavą, arbatą ar vaisių sunką, kuriuos juk irgi geriam.

Alkoholikę vis laikom paslaptį. Juk nepatogu ir negražu, kai Jonas, Petras ar Algis yra girtas, o dar baisiau kai Marytė, Nijolė ar Onutė yra girta. Negi sutikęs žmogų pasakysi, kad tas ar anas "laka kaip šiaučius", o reikėtų. Juk jei žmogui skauda, tai siunčiam jį pas gydytoją, jei serga, tai gydom, tad ir alkoholikę reikėtų pastūmėti daktaro — blaivybės kryptimi ir leist jai žinot, kad ji yra alkoholikė. Tik niekaip neįsivaizduoju savęs, sutikus pažįstamą, pasakant: "Tu alkoholikė".

Tačiau, kai kitą kartą paklausus, "ką gersi?", gausim atsakymą "aciū, nieko", nebūkim per daug vaišingi ir nesistenkim įtikinti, "kad vienas stikliukas nieko nepakenks".

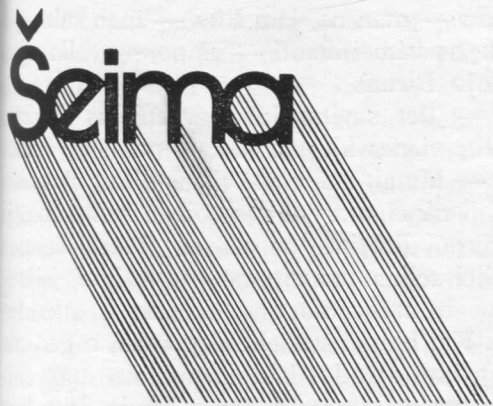
• Vatikano radijo stotis, kuri duoda programą ir į Lietuvą, šiemet švenčia 50 metų sukaktį. Ji pradėjo veikti 1931 m. vasario 12 d., perduodant popiežiaus Pijaus XI žodį į visą pasaulį.

• JAV-se moksleivių skaičius mažėja, tačiau privačiose mokyklose, turinčiose studentų bendrabučius, besimokančiųjų skaičius padidėjo 15.5%. Taip skelbia "National Association of Independent Schools".

• Vatikano laikraštis "Osservatore Romano" pirmą kartą per 121 savo gyvavimo metus, skelbdamas popiežiaus kelionių kalbas Azijoje, panaudojo japonų ir kinų alfabetą.

• Popiežius Jonas Paulius II liepos mėnesį vyks į Prancūziją ir dalyvaus tarptautiniame eucharistiniame kongrese Liurde.

• Vakarų Vokietijos katalikai ir protestantai drauge išspausdino Naujo Testamento tekstų rinkinį, paminėdami tame krašte buvusią ekumeninę Šv. Rašto dieną.

Iš meilės košės nevirsi

Vytautas Kasniūnas

Vladas Lingis grįžo namo gerokai pavėlavęs ir labai gerai nusiteikęs. Tik spėjo atidaryti duris, kai jį pasitiko įprasti garsai: "Galėsi rytį šaltą mėsą, aš nesulaukdama pati viena pavalgiau vakariene", nirto žmona Birutė. "Ant kamščio užlipti turi laiko, bet man paskambinti vis neišmoksti", deklamavo seną pasakį.

— Galėtum mane sutikti su kokteilio stikliuku, o ne su įprastais niurzgėjimais, — juokavo vyras. — Jei gražiai pasveikinsi, tai dvi geras naujienas pasakysiu.

— Tai sakyk, ko lauki, kaip miestą prarijęs? — klausė žmona.

— Padėk valgius ant stalo, atkimšk gero vyno butelį, atėjusi prisiglausk, už rankos paėmusi nuvesk prie stalo, tada ir pasikalbėti galėsime, — kabindamas spintoje palta, lūkuriavo vyras.

— Apkabink, pabučiuok, pasimeilink — tai tavo sena pasaka, kurią girdžiu per kiaušras dienas, — dėdama ant stalo indus, nerimavo žmona. — Viskam turi būti laikas ir saikas. Juk žinai, kad iš pasimylavimų košės nevirsi.

— Pas mus sakydavo, kad iš karštos meilės košės nevirsi, — pataisė vyras. — Dėdė, prisimenu, mus vis mokydavo, kad karštis tik protą aptemdo, o vėsumas širdį gaišina; karštis perdega, o vėsumas išsilaiko.

— Tu, vėsintuve, einam valgyti, ir vietoje dėdės pasakojimų, verčiau pasakyk tas naujienas, kurios kutena man širdį.

— Aš maniau, kad mano žodžiai kutena tau širdį, o ji, pasirodo, tik naujienų laukia, — gurkšnodamas vyną, Lingis paėmė žoną už rankos.

— Nenoriu, kad su amžiaus metais sensitelėtum kūnu, bet kad pasimeilikavimuose parodytum senstelėjimo žymių, būtų neblogai, — ištraukusi ranką iš vyro glamonėjimų, ji paėmė vyno stiklą.

— Tu tik ir lauki mano senatvės ir suglebimo, — pasiskundė Lingis.

— Ir vėl kraipai mano žodžius, iš šakalio vežimą priskaldai, — pyktelėjo žmona.

— Neik su boba uogauti: uogų nepirinksi ir krepšio neteksi, — sakydavo mano senelis.

— Dabar matau, su kokiom dviem naujienom grįžai namo: viena — norėjai pasi juokti iš manęs, kita — ieškojai, kaip mane ižeisti.

Ant stalo liko neišgerti vyno stiklai. Žmona pasiraukė, pasiraukė ir staiga nusisukusi nuėjo į televizijos kambarį. Vyras, susirinkęs paštą, nuėjo į savo darbo kambarį. Namuose išviešpatavo tylą.

Lingis, nervingai peržiūrėjęs paštą, pervertęs laikraščius, ilgiau sustojo, skaitydamas "Laiškų lietuviams" žurnalą. Permetė akimis šeimos skyrių ir sumurmėjo: "Matyt, kitame numeryje išspausdins mano pasakojimus". Atėjęs į televizijos kambarį, žmonos paniurusį žvilgsnį sutiko su šypsniu.

— Atsiprašau, širdede, nepyk. Aš mat džukas, tu gi aukštaitė, tai, žiūrėk, purkšt, purkšt ir purkštajam, lyg norėdami vienas kitą pabaidyti. O dabar apie tas naujienas. Aš gavau tarnyboje paaукštiniimą. Štai ir vizitinė kortelė: Vladas Lingis, Samok Co. viceprezidentas.

— Už kiekvieną algoje pakeltą tūkstantį gausi po bučinį, — bučiuodama vyrą, pasidžiaugė Birutė.

— Tau tik pinigai ir pinigai. Juos skaičiuoji atsikėlus, susumuoji vakare. . .

— O tau tik darbas ir darbas. Jei ne aš, tai algų pakėlimų nebūtum gavęs.

— Projektai, nauji sumanymai, išradiimai — štai kur visos mano mintys ir gyvenimo džiaugsmas.

— Nepradėkime vėl senas istorijas, prieš eidami gulti. Sakyk antrąją naujieną.

— Antroji man taip pat džiugi, o tau turėtų būti dar labiau. Kazys Selėnas, tavo sena meilė, paskirtas egzekutyviniu viceprezidentu ir perkeliamas į centrą, į mūsų miestą. Kiek kartų dabar mane pabučiuosi?

— Nė karto!

— Pavydi?

— Tu pavydi, o ne aš. Tu gerai žinai, kokie geri draugai mes esame, o dabar ėmei ir prikaišioji man Kazį, mano sena meilę jį pavadinęs. Žinoma, kiekviena draugystė rišasi su meile, bet ji yra graži, platoniška, rodoma žmogaus žmogui, tai dangaus dovana. . .

— Atvirai pasakius, prisipažinsiu, kad judviejų draugystė pradžioje man gnybdavo širdį, bet dabar atsikračiau to liguisto pavyduliavimo, nes jis, kaip vėžys, vis plėtėsi, ir pradėjau tave įtarinėti. Visada pavydėdavau, kada tik tu su kitais išeidavai šokti, kalbėtis, juokauti. . . E, verčiau užmirškime, kas buvo. Nukirtome nereikalingą šaką, ją sudeginome, o dūmus vėjas nunešė.

Birutė atnešė iš valgomąjo dvi stiklinaites vyno ir pasiūlė išgerti už judviejų meilę, šeimos nesuardomumą.

Persikėlus Selėnių šeimai gyventi į tą patį miestą, kur gyveno Lingiai, Birutė pasikvietė juos pietų. Seniems draugams, ilgojai nesimačiusiems, kalbų netrūko. Trūko tik klausytojų. Įsismaginę imdavo kalbėti visi keturi vienu kartu. Selėnienei pasiūlius, vyrai užsidarė darbo kambaryje, o moterys pasiliko salonėlyje. Kaip, kur, kada, kas — liejosi klausimai, skubėjo atsakymai.

— Vis tebekariaujate tarp savęs? — paklausė Stasė Birutę.

— Kardai vis aštrūs. Kai reikia — pasigalandame. Badomės per dienų dienas, bet niekad skaudžiai nesusižeidžiame. Jei kartais, kardui paslydus, šiek tiek ir susižeidžiame, tuoj gydome. Bet randų žymės nėra.

— Idomus, spalvingas judviejų gyvenimas, — įsiterpė Stasė.

— Mudviejų būdai skiriasi, kaip ugnis ir vanduo. Esame skirtingų pažiūrų. Kas jam

gražu — man ne, jam šilta — man šalta, jis linkęs pasimeilikausti — aš ne, — toliau pasakojo Birutė.

— Bet savitarpio sugyvenimas gražus, mylite vienas kitą, ar ne? — paklausė Stasė.

— Matai, kai meilė tik žodžiais skamba, kai ji tik einant nakties poilsio reiškiamą, ji netikra, dirbtinė, nepastovi. Tikrai šeimos meilei reikia pakantumo, supratimo, įsijautimo ir atjautimo, nuolaidumo ir atkaklumo. Kai blogybėse ieškai gerumo, o gerume blogybių, atrodo, kad tarpusavio sugyvenimas gražus ir nesuardomas. Mudu daug kur nesutinkame, ginčijamės, baramės, bet pykčio vienas kitam neturime. Kartais, kaip dainininkai, pakeliame balso toną, bet be mažiausio pykčio, tik norėdami tuo įtikinti, kad esame savo nusistatymuose teisingi. O kai reikia kokią nutarimą padaryti, nusileidžia kiek nors vienas, neatsilieka kitas, ir taip surandame aukso vidurį. Tad esame laimingi. O kaip judu, Stasyte, laikotės su Kaziu?

— Atsimeni, Birute, kai šventėte vedybinių gyvenimo dvidešimt penkerių metų sukaktį, mano vyras, jus sveikindamas, pasižiaugė judviejų gražiu sugyvenimu, darnia draugyste ir juokaudamas pasakė, kad laimingas Vladas, turėdamas tokią puikią žmoną, bet laimingas ir jis pats, kad Birutė neteko jam. O Vladas, pakėlęs taurę už svečius, padėkojęs žmonai už turėtą gražų ir laimingą gyvenimą, kreipėsi į Kazį ir, sveikindamas mudu su būsimąja švente, pajaukavo, kad gerai, jog aš jam nepatekau į žmonas. Visi svečiai skaniai juokėsi, nes žinojo, kokie artimi draugai mes esame, kaip Kazys ir Vladas simpatizuoja mudviem abiem. Jie juokaudami pasakė teisybę. Jūsų gražus, nesuardomas gyvenimas simbolizuoja šeimos vieningumą, o mudviejų šeimos vieningumas simbolizuoja nesuardomumą. Tu pažįsti Kazio būdą. Jis visada ramus, tylus, bet suvalkietišškai užsispyręs. O aš karštakošė. Taukšt, pataukšt pasakau ir padarau. Jam daugiau niekas nerūpi, tik darbas ir knygos. O, kaip tu žinai, manęs visur pilna. Kaip Kazys sako, aš skrajoju padangėmis, ir mano kojos žemės nesiekia. Kol jis

begalvodamas pasako *taip* ar *ne*, aš jau padarau savo sprendimą ir vykdu. Jis tik pusiaukelėje suspėja pasakyti *taip* ar *ne*. Jei *taip*, tai gerai, o jei *ne*, tai jau per vėlu. Jis vis kartoja, kad aš esu šeimos gyvenimo architektė, o jis tik projekto vykdytojas. Jei sakoma, kad nėra namų be dūmų, tai ir mes nesame išimtis. Meilės ugnį bekūrendamas, gali per daug žarijų paskleisti, o neprižiūrdamas, gali ir užgesinti. Tai gerai suprasdami, ir be susitarimo pasiskirstėme pareigomis. Jis krosnį kursto, o aš pelenus išvalau. Tad židiny visada liepsnoja. Žinai, Birute, jis buvo gyvenimo kelyje paslydęs, slidinėjau ir aš, bet vienas kitam padėjome pasiekti geresnį, lygesnį kelią.

— O kaip duktė Gražina gyvena? — paklausė Birutė. — Girdėjau visokių kalbų, vieni gyrė, kiti kaltino.

— Dėl jos daugiausia ir kovojame tarpusavyje. Jis užsispyrusiai norėjo, kad ji ištektų už lietuvio, o aš buvau nuolaidesnė. Ji net kelis amerikiečius atmetė, kurie jai piršosi. Vienas buvo gydytojas, kuris man labiausiai patiko. Bet Gražina laikėsi tėvo nuomonės, kad dabar daug lietuvių žūsta, ir mes, kurdami mišrias šeimas, prisidedame prie tautos žudymo. Ji, dirbdama ligoninėje, susipažino su Korėjos karo veteranu, trečios kartos lietuviu, kuris gražią senelių pavardę Žaliaduonis buvo pakeitęs į Greene. Abu įsimylėjo ir susituokė. Jis nenorėjo studijuoti ir neturėjo jokios profesijos. Dirbo gazolino stotyje. Aš iš sielvarto ašaromis grindis valiau. Vyru jis patiko, o Gražina jį labai mylėjo, ir abu gražiai sugyveno.

— Girdėjau, kad juodu dabar labai gerai gyvena, — įsiterpė Birutė.

— Taip, labai gerai. Jis baigė universitetą ir dabar yra vienos architektūrinės firmos dalininkas. Padarė doktoratą ir dėsto universitete.

— Man pasakojo, kad namie kalba lietuviškai, ir vaikai lanko lituanistinę mokyklą, — pertraukė Birutė.

— Mat buvo taip, — nušvitusiu veidu kalbėjo Stasė. — Kapinių puošimo dieną Gražina su vyru nuėjo aplankyti Žaliaduonių kapų, kur netoli vienas kito buvo sene-

lių, jo tėvų ir dėdės šeimų kapai. Puošiant senelių kapus, priėjo su gėlių puokšte vienas žmogus ir paklausė, ar jis galįs padėti čia gėles. "Tai gal esi giminė?" — paklausė žentas. "O ne, — atsakė nepažįstamasis, — Žaliaduonis buvo garsus lietuvis, jis rašė net eiles ir mokė mano tėvą lietuviškai skaityti. Jis vis sakydavo, kad kas nekalba savo tėvų kalba, tai įžeidžia Dievą, nes Dievas jį sutvėrė lietuviu. O Tamsta kas būsi?" Žentas atsakė, kad čia jo senelių kapas. Jis pasisakė, kad dabar jo pavardė yra Greene. "Ak, Greene, Greene, — pakartojo nepažįstamasis, — Greene gali būti kiekvienas duobkasys, bet Žaliaduonių nedaug Dievas mums padovanojo".

— Duktė sakė, — toliau pasakojo Stasė, — kad tą naktį jos vyras sapnavo senelius, tėvus, dėdę, ir visi jį barė, juokėsi, kad jis išsižadėjęs savo tėvų pavardės. Po to jis kelias dienas buvo neramus, nervingas, net nėjo į darbą. O po savaitės, mums pietaujant, pasisakė, kad susitvarkė su veteranų stipendija, grįžta į universitetą studijuoti architektūrą ir savo Greene pavardę pakeis į senelių paveldėtą Žaliaduonio pavardę.

— Matai, blogų dalykų daug girdime ir juos skleidžiame, o gerus slepiame, — lyg bardama Stasė, pasakė Birutė. — Ir kodėl man apie tai anksčiau nesakei? Reikėjo tai, kaip puikų pavyzdį, spaudoje paskelbti. Juk čia yra kuo pasidžiaugti ir pasididžiuoti.

— Pažįsti Selėną ir žinai jo neišpasakytą kuklumą. Savo išradimus slepia, bijosi spaudoje pamatyti savo pavardę. O Žaliaduonis sako, kad jį sąžinė graužia dėl pirmiau išsižadėtos tėvų pavardės, tad nėra kuo didžiuotis. O aš, tiek ašarų išliejusi dėl dukters vedybų, tiek draugams prisikundusi, nebeišdrįstu niekam pasidžiaugti.

Vidurnaktį išsiskirstė nakties poilsiai Lingių ir Selėnų šeimos.

• Popiežius Jonas Paulius II, sveikindamas vyskupą Julijoną Steponavičių, savo laiške pažymėjo: "Mintimis lankau tolimąją Lietuvos žemę ir man taip brangius lietuvių tautos žmones, iš kurių Tu esi kilęs ir tarp kurių gyveni".

Kartų atotrūkis

Vida Pociūtė

"Kartų atotrūkis" — tai prof. A. Salio pasiūlytas terminas išversti angliškajam "generation gap". Čikagos Pedagoginio li-tuanistikos instituto studentams buvo už-duota parašyti namų darbą šia tema. Jauni-mas pateikė įvairių idomų minčių. Beveik visi pabrėžė, kad tas kartų atotrūkis visuo-met buvo ir visuomet bus. Vis dėlto tėvai ir vaikai, atvirai išsikalbėdami ir stengdamiesi vieni kitus suprasti, galėtų tą atotrūkį bent sumažinti. Idomiu stiliumi šios problemos sprendimą pateikia Vida Pociūtė, kurios ra-šinį čia ištiesai spausdiname.

Redakcija

Sėdžiu kambary ir klausau labai garsiai grojamos plokštelės. Mama, belsdama į ma-no užrakintas duris, rėkia:

— Sumažink tą triukšmą arba visai už-gesink!

Mano mama, žinoma, nieko neišmano apie gerą muziką. Atrodo, kad ji nieko ne-žino nė apie madas. Ji dėvi vis tą patį sijoną arba tą pačią suknelę, eidama į kiekvie-ną balių. O visos tos suknios — senos! Aš niekad negalėčiau taip apsirengti! Ir kai mama kalba apie pirmąją meilę ir kaip mer-gaitės turi elgtis su berniukais, mane ima juokas. Taip senoviškai! Atrodo, kad ma-ma gyvena akmens amžiuje.

Tad pagaliau susitariau su mama, kad mudvi vieną savaitę pasikeisim vietomis: ji elgsis taip, kaip aš dabar elgiuosi, o aš elg-siuosi taip, kaip elgėsi ji, būdama mano amžiaus.

Pirmadienį atsikėliau šeštą valandą eiti į mokyklą. Apsirengiau džinsais ir megztu-ku, apsiaviau sportiniais batukais, pasida-žiau veidą, kaip visada, ir nuėjau į virtuvę. Ten sėdėjo mama, apsivilkusi mano nauja suknele. Ant stalo man buvo padėta stikli-nė pieno ir dubenėlis košės. Mama gėrė ar-batą ir valgė pyragą (taip kaip aš dažniau-siai valgau). Kai mama mane pamatė, tuoj atsikėlė ir pasakė, kad ji taip niekad nėjo į mokyklą, ir mane įstūmė į kambarį. Ištraukė iš spintos sijoną ir palaidinukę, liepdama man apsivilkti tais drabužiais ir nusiplauti veidą. Jau buvau bepradedanti ką nors sa-kyti, bet, atsiminus mudviejų susitarimą, nieko nesakiau.

Kai pavalgiau pusryčių, pasiėmiau kny-gas ir paklausiau mamos, kur automobilio raktai. Ji pradėjo juoktis ir sakė, kad jai rei-kia automobilio. Be to, kai ji buvo mano amžiaus, visada ėjusi pėsčia (o kartais ir ba-sa). Pradėjau pykti, bet žinojau, kad taip susitarėm.

Kai atėjau į mokyklą (beveik pavėlavu-si), visi į mane keistai žiūrėjo. Mano gera draugė Laura garsiai sušnibždėjo:

— Kas tau atsitiko? Ar iš proto išsi-krausteį?

Suskambėjo skambutis, ir aš greitai nu-ėjau į pirmą klasę, kur sėdžiu prie Roberto. Tas berniukas visoms patinka (ir man). Jis į mane taip pat keistai pažiūrėjo, bet nieko nesakė. Ir aš nieko negalėjau sakyti, nes ma-mos buvau pamokyta, kad berniukas turi pirmas ką nors sakyti mergaitei. Tylėjau per visą pamoką. Kai atėjo pietų laikas, nuėjau su savo sumuštinio (mama sakė, kad ji visa-da į mokyklą nešdavosi "buterbrodą"). Visi kiti valgė "french fries" ir gėrė kolą, dar keisčiau į mane žiūrėdami.

Grįžusi namo, radau raštelį: "Pasiga-mink sau pietus. Sūrio, pieno ir duonos yra. Aš išvažiuoju su drauge į kiną. Grįšim apie pusę trijų iš ryto — ir linksmos! Mama".

Manydama, kad ko nors kito surasiu, atsidariau šaldytuvą. Nieko daugiau nebu-vo, tik tai, ką mama sakė. Kai pavalgiusi nuėjau į kambarį, nebuvo mano radijo; bu-vo paliktos tik liaudies dainų plokštelės.

Nubėgau į saloną ir pamačiau, kad nebuvo nė televizijos aparato. Mamos kambarys buvo užrakintas (taip kaip ir mano visados būdavo). Atsisėdau ir skaičiau knygą iki pusės devynių, paskui nuėjau miegoti.

Taip kartojosi visą savaitę. Kiekvieną dieną aš dėvėjau sijoną, valgiau daug duonos ir bulvių ir niekad nežiūrėjau televizijos. O mama išvažiuodavo kiekvieną dieną, nusipirko keletą madingų suknelių ir valgė restorane.

Tą savaitgalį, manydama, kad mama mane išleis, norėjau paskambinti savo draugui Petru, bet mama pasakė, kad tai negalima — tik berniukas gali man paskambinti. Tą minutę suskambėjo telefonas. Mama atsiliepė ir man padavė.

— Labas, — sakė Robertas, — norėjau žinoti, ar norėtum išeiti šiandien į kiną ar kur nors kitur?

Aš, labai nustebusi, pasakiau jam, kad galiu, ir, užkabinus ragelį, bėgau į vonią plauti plaukų, bet mama mane sustabdė:

— Tu niekur neini! Aš turiu tą berniuką susitikti, ir mes sėdėsime namie.

Aš nieko negalėjau sakyti. Kai Robertas atvyko, aš jam pasakiau, kad negaliu išeiti. Jis, susipažinęs su mama, atsisėdo ant sofos. Aš norėjau prie jo sėstis, bet žinojau, kad mama to niekad neleis. Atsisėdau ant kėdės. Klausėm senų plokštelių, truputį šokom ir kalbėjom. Atrodo, kad Robertui patiko kalbėti su mano mama. Išeidamas jis nusišypsojo ir pasakė, kad man paskambins. Negalėjau mamai prisipažinti, kad vis dėlto ir man buvo smagu taip laiką praleisti.

Sekmadienį pusė septynių mama mane pažadino eiti į bažnyčią. Užsivilkau sijoną ir nuėjau į apačią. Mačiau, kad mama dar lovoje.

— Eik pati, aš šiandien neinu, — pasakė mama. (Šie žodžiai jau ne kartą mūsų namuose buvo girdėti — aš kiekvieną sekmdienį taip sakydavau).

Pirmadienio rytą vėlai atsikėliau. Užsimačiau džinsus, apsivilkau megztuką ir apsiaviau sportiniais batukais. Pasiėmiau automobilio raktus ir nuvažiavau į mokyklą. Nepastebė-

jau, kad ir mama išgėrė arbatos ir dėvėjo naują madingą suknią. Kai įėjau į pirmąją klasę, niekas ir mane keistai nežiūrėjo, išskyrus Robertą.

— Kur sijonas? — paklausė jis, labai nemaloniai žiūrėdamas į mano džinsus. Nieko negalėjau atsakyti. Jis visą pamoką į mane labai liūdnai žiūrėjo. Kai grįžau iš mokyklos, vėl radau raštelį: "Nuėjau į kiną. Grįšiu pusė šešių. Duonos, dešros, sūrio ir koks yra. Pasikalbėsime. Mama".

Kai mama grįžo, atsisėdom prie stalo. Mama dėvėjo naują sijoną, bet seną palaidinukę.

— Na, ką galvoji? — paklausė mama.

— Aš manau, kad man patinka dėvėti sijonus.

— Ir man patinka naujos mados, — nusišypsojo mama.

Aš dabar dar klausau savo garsios muzikos, bet klausau ir liaudies dainų. Dabar niekad neužrakinu savo kambario ir naudoju labai mažai dažų. Vakar, eidama į mokyklą, užsivilkau suknelę. Robertas sakė, kad rytoj ateis pas mus ir mane pamokys šokti valsą.

Manau, kad mudvi su mama pastatėm tiltą per mūsų kartų atotrūkį.

• Salvadore nužudytąjį lietuvių vienuolė Dorotėja Kazel-Kazlauskaitė buvo gimusi Amerikos lietuvių šeimoje 1939 m. birželio 30 d. Į seselių uršuliečių vienuolyną įstojo 1960 m. Dirbo Papago indėnų rezervate Arizonoje, paskui 9 m. mokytojavo Švč. Širdies akademijoje ir mergaičių Beaumont mokykloje Clevelande. Plačiai reikėsi ekumeniniame ir tarprasiniame sąjūdyje. 1974 m. su kitomis 8 vienuolėmis iš Clevelando išvyko į Salvadorą ir ten dirbo vienoj parapijoje. Prasidėjus civiliniam karui, daug laiko pašventė globai benamių, ypač moterų ir vaikų. Trys dienos prieš nužudymą ji su kita sesele lankėsi pas JAV ambasadorių ir ten buvo pakviesta pietų.

• JAV-se apklausus 10.982 asmenis, buvo Gallup instituto nustatyta, kad priklausymas bažnyčioms pradėjo didėti ir dabar siekia 69% tarp suaugusių gyventojų.

• North Carolinoje uždrausta spausdinti malda ant kelių žemėlapių, nors malda ir būtų skirta padidinti keleivių saugumą.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J.
Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

LIETUVIŲ KALBOS RAŠYBA

Turbūt visi sutiks, kad mūsų rašyba nėra lengva. Be to, joje yra tam tikrų nenuoseklumų ir nevienodumų. Tai labai gerai žinojo mūsų kalbininkai, užtat beveik per visą nepriklausomybės laikotarpį vis buvo svarstoma, diskutuojama, siūlomi įvairūs rašybos reformavimo planai bei projektai. Deja, nebuvo laiko jų įvykdyti.

Užėjus antrajam pasauliniam karui ir Lietuvai netekus nepriklausomybės, į užsienį pasitraukė beveik visi mūsų žymesnieji kalbininkai. Reikėjo apie poros dešimtmečių, kol Lietuvoje priaugo kalbininkų iš jaunesniosios kartos. Ir jų priaugo nemaža. Pasigėrėtini jų darbai, nežiūrint sunkių gyvenimo sąlygų. Išleista keletas kruopščiai paruoštų žodynų, trijų tomų akademinė gramatika ir daugelis kitų kalbinių veikalų. Per paskutinį dešimtmetį daug posėdžiauta, diskutuota, tartasi, kaip suvienodinti, pagerinti ir palengvinti mūsų rašybą. Tam tikslui buvo sudaryta speciali kalbininkų komisija, kur savo veiklos rezultatus plačiau paskelbė 1976 m., išleisdama 390 puslapių knygą, pavadintą "Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba" ("Mokslo" leidykla Vilniuje).

Pasirodžius šiam veikaliukui, diskusijosėjo toliau, dėl įvairių reformų pasisakė ir kiti kalbininkai, ir buvo padarytas dar vienas kitas nežymus pakeitimas. Neseniai teko gauti laišką iš vieno ten dirbančio kalbininko, kuris rašo, kad tie pakeitimai jau yra

realizuoti "Lietuvių kalbos rašybos žodyne mokykloms" (Šeštasis pataisytas leidimas, "Šviesos" leidykla, Kaunas, 1980).

Lietuvių kalbos rašyba yra sudaryta trimis pagrindais: *garsiniu* (fonetiniu), *kilminiu* (morfologiniu) ir *tradicininiu*.

Garsiniu rašybos pagrindu remdamiesi, rašome žodžius taip, kaip bendrinėje kalboje juos tariame, pvz.: *stalas, namas, laukas, sūnus, šalti, lyti* ir t.t.

Kilminiu pagrindu remdamiesi, rašome žodžius ne visuomet taip, kaip tariame, bet taip, kaip jų kilmė rodo, pvz.: *dirbti* ir *dirba* — abiem atvejais rašome *dirb-*, nors pirmuoju atveju tariame *dirp-*; *lūžti* ir *lūžo* abiem atvejais rašome *lūž-*, nors pirmuoju atveju tariame *lūš-*; *segti* ir *sega* — abiem atvejais rašome *seg-*, nors pirmuoju tariame *sek-* ir t.t. Minėtuose žodžiuose *dirbti, lūžti, segti* dėl to girdime *p, š, k*, o ne *b, ž, g*, kad šie skardieji priebalsiai (*b, ž, g*) eina prieš duslųjį priebalsį *t*. Tokiu atveju ir jie tampa dusliais (*p, š, k*). Antra vertus, jeigu duslusis priebalsis eina prieš skardųjį, jis tampa skardžiu, pvz.: *suka* ir *sukdamas, neša* ir *nešdamas*. Žodžiuose *sukdamas* ir *nešdamas* girdime *g* ir *ž* dėl to, kad duslieji priebalsiai eina prieš skardųjį *d*, tad ir jie (*k* ir *š*) tampa skardžiaisiais.

Norint sužinoti, kokį priebalsį tokiais atvejais reikia rašyti, turime pakeisti žodį kita tos pačios šaknies žodžio forma taip, kad po to neaiškaus priebalsio eitų balsis, pvz.: *degti* - *dega, zirzti* - *zirzia, augti* - *auga* ir t.t.

Tradicininiu rašybos pagrindu remdamiesi, rašome žodžius taip, kaip tas rašymas yra įsigalėjęs nuo seniau, iš tradicijos, nors jis ir nesiderintų nei su dabartiniu tų žodžių tarimu, nei su jų kilme. Pavyzdžiui, iš tradicijos garsiniu pagrindu rašome *aukštas* ir *sluoksniš*. Toks rašymas, be abejo, nesiderina su šių žodžių kilme (*auga, slegia*). Pirmiau kai kurie tradicininiu pagrindu rašydavo ir žodį *rūkštus*, bet dabar jis rašomas kilminiu pagrindu — *rūgštus* (plg. *rūgo*). Pr. Skardžius visus šiuos tris žodžius siūlė rašyti kilminiu pagrindu: *augštas, rugštus, sluogsnis*.

Atrodo, kad iš tradicijos dvejaip rašomi ir šie du veiksmažodžiai: *drumsti, grimzti*. Jie galėtų būti rašomi vienodai, nes, kaitaliodami jų formas, kartais girdime *s*, kartais *z*: *drumzlės, drumzlinas, drumstas; grimsti, grimzlus, grimzlė*. Kilminė šių žodžių rašyba nėra aiški dėl to, kad, juos kaitaliodami, nerandame tokios formos, kur po neiškaus priebalsio *s* ar *z* būtų balsis.

Taip pat galima sakyti, kad ir mūsų vadinamosios nosinės balsės iš tradicijos rašomos tų balsių ilgumui pažymėti.

KAI KURIE SVARBESNIEJI RAŠYBOS PAKEITIMAI

Čia paminėsime kai kuriuos rašybos pakeitimus ar suvienodinimus, kurie jau galutinai įvesti Lietuvoje ir visur spaudoje ten vartojami. Tie pakeitimai jau ir mūsų išeivijos spaudoje vis labiau ir labiau vartojami.

Per paskutiniąsias dvi Mokytojų savaites buvo šiuo klausimu diskutuota ir nutarta kreiptis į Lituanistikos Institutą, kad, bendradarbiaujant šios srities specialistams, būtų oficialiai paskelbti rašybos pakeitimai ir suvienodinimai, kurie jau įsigalėjo Lietuvoje. Juk būtų tikrai nelogiška ir nepatogu, jeigu Lietuvoje būtų vienokia rašyba, o čia, išeivijoje, kitokia. Žinoma, mes neseksime komunistų ideologija ir nerašysime Dievo bei religinių švenčių vardų mažąja raide, bet visi kiti pakeitimai yra grynai kalbiniai, nieko bendra neturintieji su jokia ideologija.

Gal venas ryškiausių pakeitimų yra priebalsės *j* rašymas žodžių šaknyse po priebalsių *b, p*: *bjaurus, pjauti, spjauti*. Taip pat *j* rašoma ir šių žodžių vediniuose: *bjaurybė, pabjuro; pjovėjas, rugpjūtis; spjaudyklė, spjaudalas*. . . Taip šiuos žodžius rašyti jau ir pirmiau siūlė daugumas mūsų kalbininkų (pvz. Pr. Skardžius savo "Lietuvių kalbos vadove", išleistame Vokietijoje 1950 m.). O K. Būga sakydavo, kad žodį *spjauti* rašyti be *j* reiškia *spjauti* į lietuvių kalbą, nes čia visi tariame *j*, bet rašome *i*. Juk čia tas *i* būtų tik minkštinamasis ženklelis, panašiai kaip žodžiuose *liautis, kiaulė*, (tariame *leutis, keulė*). Tokia rašyba kartais sudarkydavo mokinių tarimą. Teko girdėti tariant: *beurus, peuti, speuti*.

Tėvynėje

Paruošė VYTAS BUTVILA

ČIURLIONIO PAMINKLAS

Kas lankėsi Lietuvoje, galėjo lankytis Druskininkuose. Ta vietovė mums daug kuo brangi, bet labiausiai vertinama dėl to, kad tai Čiurlionio gimtinė. Neseniai čia buvo pastatytas šiam mūsų žymiajam menininkui paminklas, apie kurį aktorė Alvyda Čepaitytė pasidalina tokiomis mintimis:

"Druskininkai. . . Čiurlionis. . . Tas neeilinis susitikimas! Jau važiuojant Varėnos plentu, užplūsta širdžiai mieli prisiminimai. . . Tas pats upelis, Grūto ežeras! Miškas, miškas! Reikia būtinai sustoti čia, praeiti pėsčiomis.

Tas amžinas žalumas, ta tylą. Pušys glamonėja, ramina, guodžia.

Miško takeliai išveda pagaliau prie Nemuno, ir pamatai paminklą M. K. Čiurlioniui. Man rodos, kad regiu išsiskleidusį medį vienintelį, karūnuotą, su Čiurlionio galva, nerealų, fantastinį. Tas medis dainuoja, skamba, vilioja į nepatirtą gėrį, į Jo pasaulį, tauresnį, gražesnį. Šio medžio karalystėje veikia kiti dėsniai. Kažkas tave kils teli virš kasdienybės, banalumo, paviršutiniškumo, skubėjimo ir sumaišties.

Taurus, sudvasintas žvilgsnis virš tavęs, į pušų viršūnes. . . Tas mano fantastinis medis, kaip ir visi medžiai, truputį arčiau saulės.

Vėl tikiu, kad turi būti tos mums skirtos žmogiškos dalios prasmė".

Alvyda, Tavo išgyventi gražūs žodžiai mus nuvedė prie Čiurlionio paminklo, ir mes lyg matėme tą taurų, sudvasintą žvilgs-

nį ir galvojome apie žmogiškos dalios prasmę... Pakilome virš kasdienybės ir norėjome paskęsti Čiurlionio vizijose. Norėjome turėti tą neilginį susitikimą su juo ir jo gimimo šimtmečio proga išgirsti nors vieną gyvą žodelį apie Tavo minimą žmogiškosios dalios prasmę...

VYTAUTO MAČIUIKOS SUKAKTIS

"Pergalės" žurnalas, sveikindamas Vytautą Mačiuką jo 50 m. amžiaus sukakties proga ir spausdindamas pluoštą jo naujų eilėraščių, rašo, kad jis yra vienas iš nedaugelio mūsų kultūros darbininkų, kurį gamta apdovanojo ir poeto, ir skulptoriaus talentu. Per penkiolika literatūrinio darbo metų jis išleido tris poezijos rinkinius ("Negludinti akmenys", "Ritmai", "Prorėžos"), kurie gražiai ir savitai papildė mūsų literatūros aruodą. Įsimintini giliai individualizuoti ir V. Mačiukos sukurti mūsų rašytojų A. Venclovos, J. Graičiūno, A. Baltakio, A. Maldonio, Just. Marcinkevičiaus skulptūriniai portretai, antkapinis paminklas kalbininkui J. Kazlauskui, vienas įžymiausių ir, beje, vienas pirmųjų darbų — paminklas didvyriškiems Atlanto nugalėtojams Dariui ir Girėnui...

Štai vienas jo naujausių eilėraščių:

Kaip žiedui saulės geroji šviesa,
Taip žmogui — viltis
Sušildo ir virpina širdį,
Praskaidrina naktį, apniukusią dieną,
Suteikia gyvybei jėgų.
Viltis,
Kaip žiedui saulės geroji šviesa,
Išlygina veido raukšles,
Kelias nuvargusius sparnus
Į tolimą skrydį
Per audras, per pavojus,
Per savo atlantus.
Kol kraujas neatvėso,
Kol plaka krūtinėj likimas,
Palydi žmogui viltis.

SAJUNGINĖ VĖLIAVA — OPEROS TEATRUI

Lietuvos TSR valstybinis akademinis Darbo raudonosios vėliavos ordino operos ir baleto teatras (lūžta liežuvį nuo tokio ilgo pavadinimo) buvo apdovanotas pereinamąja raudonąja vėliava. Antrą vietą lai-

mėjo žymusis Panevėžio teatras. O kad nebūtų užmirštas rusų teatras, jis gavo gero vardo pažymėjimą.

MOTERIŠKUMO PASLAPTIS IR IŠSIVADAVIMO GALIMYBĖS

— Lygybės! — šaukia moterys ir dėl to skelbia karą.

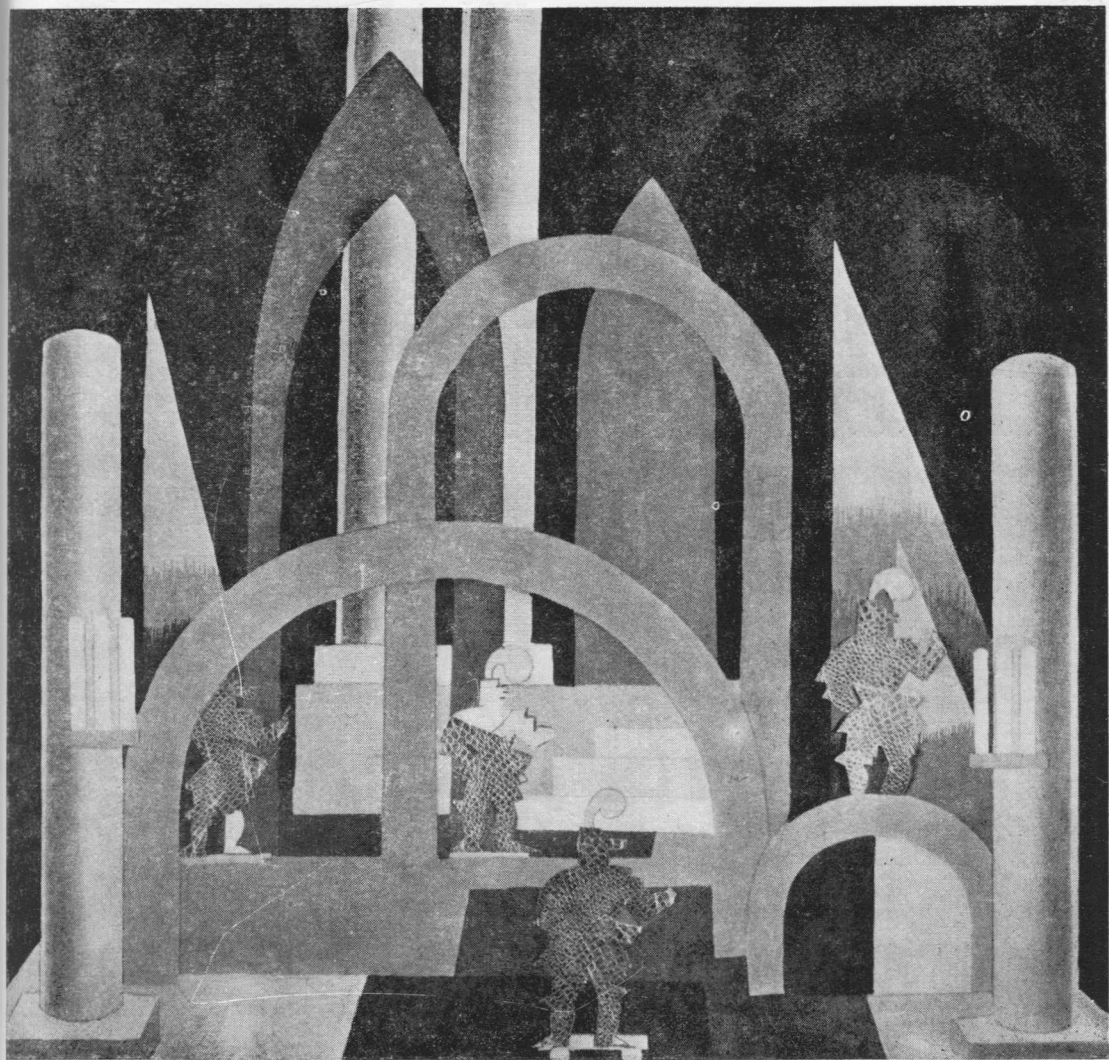
— Kam skelbia karą? — dažnas paklaus.

— Kam kitam, jei ne pasaulio Kūrėjui! — daug kas atsakys.

Žurnale "Tarybinė moteris" L. Jekėnaitė, filosofijos kandidatė, straipsnyje "Moteriškumo paslaptis" rašo:

"Šiuolaikinė moteris išsikovojo taip ilgai siektą lygiateisiškumą su vyru. Ji nebepatiria vyro vergės, užsisklęsti šeimos ribose. Išsikovojo teisę į kūrybinį darbą ir turi galimybes rinktis savo gyvenimo kelią ir išvystyti savo asmenybę. Kurį laiką atrodė, kad dabar moteriai belieka džiaugtis ir naudotis savo naująja padėtimi. Tačiau beatodairiško entuziazmo laikai praėjo, ir emancipuotoji moteris pajuto, kad jos išlaisvinimas atnešė jai aibes naujų rūpesčių. Prie buitinių pareigų, kurios tradiciškai jai priklausė, prisidėjo darbo rūpesčiai ir sunkumai. Gan greit vyrija apsiprato su nauja padėtimi ir be jokio pavydo atidavė moterims darbus, ypač tuos, kurie nėra kūrybiški, kur nereikia vadovauti. Dabar moterys yra įsiveržusios beveik į visas profesijas. Ir vėl atėjo laikas moteriai susimąstyti, kas yra jai priimtina, o ko vertėtų atsisakyti".

Ar moteris gali lygintis su vyru, ar jai reikia lygintis, ar ji nekovoja su savo prigimtimi? Tuo klausimu ji toliau rašo: "Bet reikia pasirinkti: darbas ar šeima. Moteris dažniausiai pasirenka šeimą, nes atsisakiusi vaikų, nerealizavusi savo moteriškos prigimties, ji kenčia dar labiau. Moterį apninka liūdnos mintys: matyti, ji niekada nesusilygins su vyru. Ir čia kyla klausimas, kam moteriai reikia lygintis su vyru? Kodėl būtina lygybę suprasti, kaip skirtingybių suvienodinimą? Ar nebūtų išmintingiau prisiminti seną šio žodžio aiškinimo tradiciją: lygybė reiškia lygią teisę išvystyti savo ypatingumą, išskirtinumą. Todėl ar nevertėtų moters

STASYS UŠINSKAS

Eskizas operetei "Kornevilio varpai" (1932)

emancipaciją suprasti ne kaip moters suvyriskėjimą ir jos pretenzijas į viską, ką daro vyras, bet kaip moteriškumo prestižo įtvirtinimą. Jei apie moterį spręsimė pagal vyrišką modelį, neišvengiamai turėsime sutikti, kad jai iš tiesų daug ko trūksta. Kodėl gi neįvertinti to, kas yra specifiškai moteriška, ką gali tik moteris, kur vyras yra bejėgis? Laikas pagaliau įsisąmoninti, kad yra tam tikri fiziologiniai moters ypatumai, su kuriais nevalia nesiskaityti. Mes pačios turėtume blaiviau suvokti (ir kiek galima anksčiau), jog mes kenčiame dažnai dėl to, kad

savo asmenybės projektą kuriame pagal bendrą, t.y. vyrišką standartą".

Kūrėjo amžinasis ritmas, Jo suteikta moteriai dovana, yra gyvastingumą teikianti prigimtis, apvainikuota meile.

Jekaitė straipsnį baigia moteriai skirtais uždaviniais: "Motinos meilė — tai ir yra ta gija, kuri suriša žmogų nematomais, bet tvirtais ryšiais su pasauliu, su jo amžinuoju ritmu. Motinos meilė savo vaikams nuo amžių yra laikoma žmogiškosios meilės etalonu, nes tai yra nuoširdžiausias ir nesavanaudiškiausias savo jėgų paskyrimas kitai būty-

bei. Todėl ar nevertėtų amžinojo moteriškumo paslapties ieškoti motiniškame pasaulio jautime? Būti moterimi reiškia teigti gyvenimą, kūrybiškąjį pradą žmogui, kaip priešpriešą griovimui ir gaivalų stichijai. Moteris, suprantanti savo žmogišką vertę, visada jaus aplinkinių dėmesį bei pagarbą. Nepraeinančio su metais žavesio yra kupina ne ta moteris, kuri reiškia pretenzijas būti mylima, bet ta, kuri pati sugeba mylėti, kuri dosniai dalina gaivinančią žmogiškos širdies šilimą aplinkiniams”.

KULTŪRINIS GYVENIMAS

Apie dabartinės Lietuvos kultūrinį gyvenimą mūsųose daug kalbama ir rašoma. Jonas Bielinis, Lietuvos kultūros ministras, “Pergalėje” rašytame straipsnyje “Humanistinis kultūros pašaukimas” rašo apie naujai suformuotą Lietuvoje socialistinę kultūrą:

“Vienas ryškiausių lietuvių socialistinės kultūros bruožų — komunistinis idėjiškumas, humanistinis kovingumas, pilietinis aktyvumas, siekimas atspindėti tiek kovos už socializmo sukūrimą Lietuvoje didingumą, tiek visos tarybinės liaudies kuriamąjį darbą. Visa tai nulėmė organišką mūsų nacionalinės kultūros įsiliejimą į daugianacionalinę Tarybų Sąjungos kultūrą — vieningą pagal savo kūrybinį metodą bei pašaukimą. Tarybų valdžios metais suklestėjusiai mūsų kultūrai tikrai būdinga internacionalumo ir nacionalinio savitumo dermė — objektyvus socialinės kultūros raidos dėsningumas”.

Viskas sulieta į komunistinį idėjiškumą. Komentarų nereikia. Kai mus pasiekia žinia, kad teatruose statomi nauji veikalai tokiais gražiais vardais kaip J. Grušo “Švitrigaila”, Just. Marcinkevičiaus istorinių poetinių dramų trilogija, dabar iš šio J. Bielinio straipsnio sužinome, kodėl tie veikalai statomi. Jis rašo:

“Reikšmingu įvykiu respublikos teatriname gyvenime tapo TSRS liaudies artisto H. Vancevičiaus Akademiniam dramų teatre ir LTSR nusipelnusio veikėjo P. Gaidžio Klaipėdos teatro scenoje užbaigta statyti Just. Marcinkevičiaus istorinių poetinių dramų trilogija “Mindaugas”, “Katedra” ir

“Mažvydas”. Apibūdinant šio neeilinio reiškinio politinę, ideologinę, auklėjamąją ir estetinę reikšmę, būtina pabrėžti kai kuriuos itin svarbius idėjinis-meninius faktorius. Būtent: vadovaudamasis marksistine istorijos koncepcija ir remdamasis susiklosčiusiomis tarybinės istorinės dramos tradicijomis, Just. Marcinkevičius kategoriškai atsisakė romantizuoto požiūrio į Lietuvos istorinę praeitį, būdingo ikitarybinio laikotarpio dramoms, ir ryžtingai atmetė bet kokią istorijos idealizavimą, atskleidamas visą jos tragiškumą, pagrįstą klasiniais antagonistiniais prieštaravimais.

Pačiame istorinės praeities kontekste poetas iškėlė svarbiausią žmogiškosios būties klausimą: koks asmenybės gyvenimo tikslas ir prasmė? Just. Marcinkevičius šį klausimą poetiškai analizuoja, vaizduodamas kritiškiausius, tragiškiausius tautos likimo momentus, kada istoriniai kataklizmai betarpiškai iškelia jai alternatyvą: būti ar nebūti.

Visa savo poetinių dramų menine struktūra poetas teigia, kad asmenybės gyvenimas — valdovas ji būtų ar puodžius — prasmingas tėra tada, kai ji kuria vertybes, padedančias istoriją kuriančiai liaudžiai dvasiškai turtėti, tobulėti, jos savimonei žadinti. Čia kaip tik ir glūdi šių Just. Marcinkevičiaus poetinių istorinių dramų komunistinio partiškumo ir humaniškumo esmė, lemiant jų internacionalinį pobūdį.

Sėkmingas Just. Marcinkevičiaus trilogijos pastatymas dviejų teatrų scenose tarytum įteikė visiems respublikos teatrų režisieriams raktą — kaip naujai, marksistiškai teisingai perskaityti mūsų nacionalinės ir kitų tautų klasikinės dramaturgijos kūrinius. Todėl neatsitiktinai pastaraisiais metais mūsų teatruose taip pagausėjo klasikinės dramaturgijos kūrinių, ypač reikšmingų jaunosios kartos — moksleivių ir studentų estetiniam auklėjimui”.

• Šveicariją birželio 1 d. pradės lankyti popiežius Jonas Paulius II. Tą dieną bus Ciuriche, vėliau vyks į Einsiedelną ir Ženevą, kur birželio 4 d. paskys kalbą.

Nuoširdi padėka "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" rėmėjams

19 dol. aukojo K. Dubauskas.

17 dol. aukojo J. Mališka.

Po 14 dol. aukojo: A. Aviža, J. Rejeris.

12 dol. aukojo D. Šatas.

Po 10 dol. aukojo: J. Telson, E. Lukoshius, A. Dronsatavičius.

Po 9 dol. aukojo: J. Steponaitis, A. Stulgienė.

8 dol. aukojo V. Širmulienė.

Po 7 dol. aukojo: K. Dičiūnienė, P. Mikalauskas, O. Motusaitienė, N. Šumskienė, O. Žukienė, J. Gataveckas, J. Janušauskas, K. Aukškalnis, A. Bilaitienė, J. Naikelis, V. Šniuolienė, V. Kupcikevičius, G. Čapkauskienė.

Po 6 dol. aukojo: O. Prancevičiūtė, J. Jurėnienė.

Po 5 dol. aukojo: E. Šilgalis, E. Pagirienė, J. Ardys, E. Nelsienė, J. Balbatas, J. Abraitis, S. Kasnickienė, H. Bagdonienė, A. Šembrptas, A. Valavičius.

Po 4 dol. aukojo: V. Ingelevičius, V. Abromavičius, P. Norvilas, J. Kriščiukaitis, B. Neverauskas, A. Mačiukienė, O. Šulėnienė, V. Kamaitis, A. Stonienė, S. Raudienė, V. Aviža, M. Lapinskienė, V. Akelaitis, A. Totoraitienė, J. Varkalis, O. Žukienė, J. Petronis, V. Kasinskas, M. Veliuona, A. Saldys, K. Dičiūnienė, L. Laukienė, Z. Petreikis, V. Vitas, R. Zakarevičius.

Po 3 dol. aukojo: M. Užgirienė, A. Lietuvnickas, A. Skučienė.

Po 2 dol. aukojo: A. Drazdys, J. Dziubinskas, M. Norkūnienė, I. Ulpa, A. Bliūdžius, S. Gvazdinskienė, B. Jasevičius, J. Karklys, J. Rugienius, L. Milukienė, K. Butkus, J. Poškienė, S. Rutkauskienė, J. Bielskis, V. Dailidkienė, E. Gudinskienė, K. Mileris, P. Misevičius, P. Naudžiuvienė, V. Staškevičius, V. Plioplienė, I. Sakadolskienė, G. Senkevičienė, K. Stupienė, F. Tarulienė, J. Žadeikis, T. Alenskienė, M. Šalučkienė, E. Sniegaitienė, V. Barmienė, F. Masaitis, L. Krajauskas, E. Nemickienė, J. Pavovys, K. Sragauskas, V. Žebertavičius, V. Butvydas, kun. J. Grabys, kun. A. Kardas, J. Lipnickas, J. Valaitis, V. Kuzma, Z. Martinaitienė, Nek. Prasidėjimo Seserys, S. Beliūnienė, A. Daugirdas, A. Stočkus, J. Samaitis, V. Žemaitis, F. Brazaitis, B. Konauka, V. Juodakienė, V. Statkus, L. Oksas, A. Ruigys, V. Palčiauskas, V. Beleckas, A. Pilipavičius, S. Bakšys, E. Bielkevičienė, M. Čėsniienė, O. Ramanauskienė, B. Petrauskienė, H. Nagys, B. Pabedinskienė, P. Sidaras, O. Elertienė, A. Kižienė, A. Miselis, A. Venclovas, Nukryžiuotojo Jėzaus Seserys, A. Vasys, B. Staškevičius, S. Kvietys, P. Barkauskienė, M. Jonikienė, E. Jokubkienė, K. Rimas, J. Kizlauskas, A. Marchertas, V. Petkienė, J. Miceika, O. Kukarskienė, R. Petronienė, J. Bujauskas, S. Tumosienė, P. Lanys, T. Barz, B. Čyvienė, D. Jakienė, S. Baltūsienė, V. Kazlauskas, K. Baltramaitis, A. Klupšas, V. Sendžikas, J. Stankaitis, V. Gliosas, F. Jarašius, D. Mieliulienė, M. Stašaitienė, A. Belickas, J. Penčylienė, M. Matuzienė, E. Dubickienė.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasidėjimo šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.